

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ ՏԵՐ-ՀՈՎՆԱՆՅԱՆ

ՈՒՂԻՆԵՐ

891-99

5-44

★ 1932 ★ ՅԵՐԵՎԱՆ

ԱՐԴԱՆԻ

26 NOV 2011

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՏԵՐ-ՀՈՎՆԱՆՅԱՆ

891-99

3-43

48

Ո Ր Ղ Ի Ն Ե Ր

2-12

1032
46

ՊԻՅՍ Ե ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՆ

ՊԵՏԶՐԱՑ

1931

ՅԵՐԵՎԱՆ

ՊԵՏՐԱՏԻ ՏՊԱՐԱՆ
ՀՐԱՏԱՐԱԿ. № 1780
ԳԼԱՎԼԻՏ 6708(բ)
ՊԱՏՎԵՐ № 4311
ՏԻՐԱԺ 2000

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԵՐ

1. Հայկուշ, —կոմյերիտուհի.	} Տեխնիկումի մեծահասակ աշակերտներ:
2. Գաբիգ, —կոմյերիտական.	
3. Շմո, —կոմյերիտական.	
4. Ռուբիկ.	
5. Վահագ.	
6. Պերմ.	} Փոքրահասակ աշակերտներ:
7. Սիրան.	
8. Լիլիկ.	
9. Անիկ.	
10. Արամ.	
11. Եդիկ.	}
12. Վաչիկ.	
13. Սոնիկ.	
14. Սիմոն քիճա, —դպրոցի հավաքարար:	
15. Արտազյան, —դասատու.	
16. Զալյան, —դասատու, կոմունիստ.	
17. Սուրմոն Բոգդանիչ Վարազյան, —Ռուբիկի հայրը, 45 տարեկան.	
18. Տիկին Ասողիկ Վարազյան, —Ռուբիկի մայրը, 40 տարեկան.	
19. Տիկին Մարուսյա, —Վարազյանների հարեվանդանի, 30 տարեկան:	

խոգամակով մաքրում ե աստիճանները,
քրքմնջալով ինքն իրեն:

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.—Ձե՛ր՝ ըլում, ախպեր, չի՛ր ըլում, ելի՛ր...
Որը քսան անգամ ել վոր մա՛քրես, ելի՛ր են ցե-
խը, ելի՛ր են կեղտը... Հազար ասում եմ, տը-
ղերը, խիղճ ունեցեք, հրեն ընտեղ ահագին
ճլուպ ա քցած, նրանից վերել ել հրեն
են զաղը... Են՝ վո՞նց ա ե... Են՝ ելի, են վոր
պրոպկից ա չինած... Դուք ասեք ե... Են ելի,
են զաղը... Ասում եմ ախր ահագին մարդ եք,
կարգին դադափարի տեր... վոր ներս եք դալի,
դե են ա առաջ վորտներդ պինդ-պինդ քսեք ճլո-
պին, հետո յեկ... են զաղին... նոր հետո դա-
սարան մտեք: Բայց դե ասած կամ չասած, մի
հաշիվ ա... (Հիշադրություններով տարված,
անգիսակցաբար դադարում ե մաքրել ու կանգ
ե առնում սանդուխի մեջ տեղ) Առաջ ժամա-
նակ մի տեսնեյի՛ր... Դուան շեմքից բռնած մին-
չե դասարանները շողջի նման պայծառ փայլ
եր տալիս, պատկերդ մեջը պլպլում եր... Ես
սանդուխներն ինչա, ես սանդուխներին վրա
յեկ եսպես բոյե-բոյ կանաչ դարձկա յեր փը-
ռած... Թողն ի՞նչն ա, թո՛ղ ել չկար, ո՞ւր մը-
նաց թե ցելս... Աչակերտներն ել բոլորը մի
ֆորմ հագած, սապոդ-կալոշով, թառ ու թա-
մուշ: Վոր շարք եյին կանգնում դասարան գը-
նալու, դիրեկտորը դալիս եր, մեկ-մեկ մտիկ
եր տալիս ու վայա թե մեկը մի պակասու-
թյուն եր ունեցել... Են սհաթին տուն եր ու-
ղարկում, թե մինչեվ չորդ ես ֆորմին չլինի,

յա կամ սապոդ-կալոշ չունենաս, ել դպրոց չը-
գաս: Ինչքան աղաչանք-պաղատանք,—պարոն
դիրեկտոր, հերս քյասիր մարդ ա, հաղիվ
տունն ա յոլա տանում, առնելու միջոց չու-
նի,—վո՞չ մի ոգուտ չեր անում: Ձե՛ր վոր չե,
չի՛ր ըլի, թե վոր առնել չի կարա, ուրեմն սո-
վորելը քու բանը չի... (դադար) Եղ ել մի
խիղճ չեր... Դե վոր հնարավորություն եր ու-
նեցել, ենա կառներ ելի... Եղ վո՞ր հերն ա,
վոր միջոց ունի ու իրա երեխին զուրկ կպա-
հի... (Դադար) Շատ խիստ մարդ եր... (Թա-
փախարում ե ծեր գուլսը և շարունակում ե
մաքրել աստիճանները) Հե՛յ դիտի հա՛, թու
մե՛րը չմեռնի աշխարհ, վո՞նց չուռ յեկար...
Ես ինչ կերպարանք առար...

Գալիս ե ՌՈՒԲԻԿԼ, քեվի տակ քոքա-
պանակ: Կանգնում ե մի պահ ցածում, ժը-
պիտով նայում ե Սիմոն Բիճին, ապա բար-
ձրանում ե աստիճաններով:

ՌՈՒԲԻԿ.—Սիմոն բիճա, ե՞լի հին բաներից ես միտ
բերել:

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.—(Խիստ նայում ե նրա վոտեքրին) Բա
ո՞վ ա իմացել, վոր հենց եղ տեսակ ցելաթա-
թախ վորտներով վերե ես քըշըմ: Բա են դա-
ղը... Են խե՞ յա քցած ընտեղ... Աշխարհի
փող ա տված...

ՌՈՒԲԻԿ.—(Նայում ե իր վոտեքրին) Ներդուրթյուն,
Սիմոն բիճա, մոռացա: (Իջնում ե ցած, սկսում
ե մաքրել վոտեքրը):

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.—(Բրթմնջում է) Ներդուրեթյուն...

Հարկավոր ա սապող-կալոչ հաղնել:

ՌՈՒԲԻԿ.—Դժվար ժամանակ է, Սիմոն բիճա, հնգամ-
յակ է, հետո լավ կլինի, բոլորս ել քո առած
սապող-կալոչով կլինենք: Մի նեղացիր:

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.—Ձեմ նեղանում, բայց դե թամզու-
թյունը լավ բան ա: Մի առաջ ժամանակ տես-
նեյիր...

ՌՈՒԲԻԿ.—Կսովորենք, Սիմոն բիճա, մենք ել կսովո-
րենք: Դու դեռ համբերիր, տես առաջվանից
ինչքան լավ կլինի: Թող մի սոցիալիզմը կա-
ռուցվի:

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.—Ե՛ր, աշխարհը փոխվեց... Ենենց փոխ-
վեց, վոր յես բան չեմ հասկանում:

ՌՈՒԲԻԿ.—Աշխարհը լավացել է, Սիմոն բիճա, դու ա-
մենեին դարդ մի արա:

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.—Մեկ-մեկ յես ել եմ եղպես միտք ա-
նում: Այ, հիմի մեր են նաչար Սերոբի ողեն
ել սովորում ա, կարգին ուսում ա առնում, ե-
զուց-եւոր հորը ոգնական կլինի: Առաջ ժա-
մանակ, իմ իմանալով, նա ուսումի երեսն ել
գժվար թե տեսներ... Եղ մեկը շատ լավ ա,
վորդի, հավանում եմ: Խեղճ հոր մեջքը կո-
տրվեց բեռ կրելով:

ՌՈՒԲԻԿ.—Այ, տեսնում ես, իհարկե հիմի լավ է:

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.—Բայց դե թամզությունը ելի հարկա-
վոր ա:

ՌՈՒԲԻԿ.—Իհարկե, մաքրությունը անհրաժեշտ է:
Մաքրությունը սոցիալիզմի համար շատ հար-
կավոր բան է: Շա՞տ կա զանգը տալուն, Սի-
մոն բիճա:

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.—Ձե, հիմի ուր վոր ա, կտա: Ելի ընչի՞
յես ուշացել:

ՌՈՒԲԻԿ.—ՄՈՊՐ-ի բյուրոյում գործ ունեյի: Թույլ-
տվություն վերցրել, նոր եմ գնացել:

Ռուբիկն աստիճաններով բարձրանում է
վերև:

Յերկարատե հնչում է դասամիջոցի զան-
գը: Սիմոն բիճեմ դադարում է մաքրել և դան-
դալ իջնում է:

Ամեն կողմից, բե առաջին հարկում, բե
յերկրորդ հարկում, աղմուկով դուրս են քափ-
վում աշակերտ-աշակերտուհիները, անցնում
են դասատուներ, ձեռքերին գրքեր: Վերևից
իջնող մի աշակերտ հեծնում է սանդուղքի թե-
վին ու սահում է ցած, ուրախ ֆրիչով: Մեկ
ուրիշը քափով ցած է վագում սանդուղքով և
կաչում է Սիմոն բիճային, սակայն առանց ու-
շադրություն դարձնելու նրան, շարունակում
է ցած նետվել:

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.—(Կանգ է առնում, մի պահ ջղայնացած
նայում է վագոյ աշակերտի յետևից) Բա դե ա-
ռաջ ո՞վ եր իմացել էս տեսակ անկարգ բան...
(Իջնում է և անցնում ներքևի միջանցքի կող-
մը):

Մի խումբ աշակերտներ՝ ԱՐԱՄԸ, ԵԴԻ-
ԿԸ, ՍՈՆԻԿՆ ՈՒ ՎԱԶԻԿԸ հավաքվում են
աստիճանների վերևի հրապարակում:

ԱՐԱՄ.—Յես տրակտորիստ եմ դառնալու... Անպա՛տ-
ճառ... Մատորը վոր ետպես դռացնում է ու
հանկարծ տեղից սլոկվում, վազ է տալիս փա-
փուկ հողի միջով... (Պատկերացնում է տրակ-

տորի վագֆը) Խոր-խոր ահոսներ ե բայ ա-
նում... Շա'տ լավ ե... Մարդ ուզում ե մի
գլուխ հենց քշի ու քշի...

ՎԱԶԻԿ.—Դու վո՞րտեղից գիտես:

ԱՐԱՄ.—Մեր գյուղի կոլխոզում տեսա:

ՍՈՆԻԿ.—Տեսա՞ր:

ԱՐԱՄ.—(Արհամարհական) Տեսա՞ր... (Հպարտ) Նըս-
տե՛լ եմ, նստե՛լ... Տրակտորիստը հետը վեր-
ցրեց: Լա՛վ եր: Անպա՛յման տրակտորիստ եմ
դառնալու:

ՍՈՆԻԿ.—Ի՞նչ լավ ե...

ԵԴԻԿ.—Ձե՛, ախպեր, յես հրամանատար եմ դառնա-
լու... Կարմիր հրամանատար... Սուբս կըա-
չեմ, քյոհլան ձիս կմտրակեմ ու... ընկերնե՛ր,
առա՛ջ, իմ յետե՛րից... վրա՛ տանք թի՛նա-
մուն... (Պատկերացնում ե այդ ամենը, ձեռ-
քը բռնեց շինած քափահարելով ողում աջ
ու ձախ):

ՎԱԶԻԿ.—Իսկ յես գործարան եմ գնալու... Գյուտա-
րար եմ դառնալու...

Վաչիկը վոգելվարված պատմում ե,
մյուսները լսում են ուշադիր:

Յածից առաջին հրապարակ են բարձրա-
նում յերկու աշակերտուհի՝ ԱՆԻԿԸ և ԼԻ-
ԼԻԿԸ: Նրանք կանգ են առնում պատի լրա-
գրի մոտ:

ԼԻԼԻԿ.—Անիկ, «Նայիրի» գնացե՞լ ես:

ԱՆԻԿ.—Ձե, Լիլիկ, չեմ յեղել: Ի՞նչ են ցույց տալիս:

ԼԻԼԻԿ.—«Վարյետո»:

ԱՆԻԿ.—Հետաքրքր՞ւր նկար ե:

ԼԻԼԻԿ.—Չավազանց: Յանինդան ե խաղում:

ԱՆԻԿ.—Դերասանուհին ո՞վ ե:

ԼԻԼԻԿ.—Լիա դը Պուտին: Այնպես հրաշալի հազուստ-
ներ ունի, այնպե՛ս հրաշալի, վոր ասել չեմ
կարող: Լույսերի տակ ամբողջապես շողշո-
ղում ե... Մինչև այստեղ դեկոլտե... Դպրո-
ցը վոր ավարտեցի, յես ինձ համար անպատ-
ճառ այդպիսի հազուստ եմ կարել տալու:

ԱՆԻԿ.—Ե՛, դու յե՛լ... Այն ժամանակ ո՞վ գիտե ինչ
մոդա լինի: Ձեա տեսնո՞ւմ ինչպես հիմի յեր-
կար են հաղնում. իսկ առաջ ինչքան կարճ եր,
ծնկներից ել վեր:

ԼԻԼԻԿ.—Ճիշտ ես ասում, բայց այնքա՛ն սիրուն ե...
այնքա՛ն սիրուն...

ԱՆԻԿ.—Այո՞ր անպայման կդնամ տեսնեմ: Յես դնա-
ցել եյի «Պրոլետար»: Չգլեցի: Գյուղի կյան-
քից եր: Կոլխոզ եյին հիմնում, թե կամուրջ
եյին շինում,—լավ չհասկացա: Անհետաքրքիր
եր: Մինչև վերջը չմնացինք: Դուրս յեկանք,
գնացինք «Տուրիստ»: Դանիկն եր հետո:

Շարունակելով խոսակցությունը, նը-
րանք բարձրանում են վերև:

Վերևից իջնում ե ՎԱՀԱԳԸ: Նա մի պահ
կանգ ե առնում պատի լրագրի առաջ, խո-
թոռ նայում ե, ապա շարունակում ե իջնել:

Ներքևից բարձրանում ե ՊԵՐՃԸ: Վա-
հագը բռնում ե նրա քեից ու ուշադրով անե-
լով, տանում ե իր հետ: Նրանք լուռ իջնում
են, անցնում են աջ կողմ, պատի տակ, հայ-
տաբարությունների տախտակի մոտ:

Թուվապեն իջնում ե ՍԻՐԱՆԸ: Վահագը
նկատելով նրան, ձեռնով ե անում: Սիրանն
շտապ իջնում ե և միանում ե նրանց:

ՎԱՀԱԳ.—(Չորս կողմը նայելով, զգուշ և կամեցունք,
վարպետի այդ բապեյին նրանց մոտով անց-
նող-դարձով աշակերտ-աշակերտանիները չը-
լսեն իրեն) Հողվածը դրել ե Ռուբիկը:

ՍԻՐԱՆ.—Ռուբիկը: Այդ ի՞նչպես խմացար:

ՎԱՀԱԳ.—Դա կարեւոր չե:

ՊԵՐՃ.—Քճնում ե: Ուզում ե հաճոյանալ:

ՎԱՀԱԳ.—Ծիշո ե: Դիմում ե տվել կոմյերիտմիու-
թյան մեջ ընդունվելու:

ՍԻՐԱՆ.—Նրանից սպասելի չե, խնկական խոզ ե:

ՎԱՀԱԳ.—Սխալ ես, նա շատ խելոք տղա չե:

ՍԻՐԱՆ.—Խելո՞ք... Անքաղաքավարի՛ չե, մարդու
հետ խոսելիս իրեն պահել չգիտե: Չե՛մ սի-
րում նրան:

ՊԵՐՃ.—(Ծիծաղում ե) Հը՞, դադվե՞լ ես:

ՍԻՐԱՆ.—Հիմար բաներ մի ասա: Յես նրա վրա չե՛մ ել
թքի:

ՊԵՐՃ.—Վաղո՞ւց ե:

ՎԱՀԱԳ.—Թողեք: Յեթե հարցը միայն Ռուբիկին վե-
րաբերեր, թքած, մեզ ինչ, ինչ ուզում ե, ա-
նի: Բայց ուրիշ բան կա:

ՊԵՐՃ.—

ՍԻՐԱՆ.—(Միասին) Ի՞նչ:

ՎԱՀԱԳ.—Արտադյանին կարող են դպրոցից հեռացնել:

ՍԻՐԱՆ.—Կասե՛ս դու յե՛լ... Մի լակոտի պատճառով:

ՊԵՐՃ.—Սիրան, դու վոչինչ չես հասկանում: Յեթե
քննություն կատարեն, իսկապես շատ բան

կարող ե պարզվել: Արտադյանն իր դատերում
շատ հակառակ բաներ ե անցկացնում:

ՎԱՀԱԳ.—Այո: Կարող են հեռացնել: Աշխուհուրդը,
իհարկե՛ կոմյերիտայուրոյի թեւադրանքով,
արդեն սկսել ե խառնվել դործին:

ՊԵՐՃ.—Վահագ, դա լավ չի, յեթե Արտադյանին հե-
ռացեն, մեր բանը վատ ե: Ո՞վ գիտի ում
նշանակեն նրա տեղ... Առաջադրություններին
կկորվենք... Անկասկած կկորվենք: Յես վոր
վոչինչ չեմ արել: Վոչինչ չգիտեմ համարյա:

ՎԱՀԱԳ.—Յես ել քեզ նման: Չե՛մ սիրում:

ՍԻՐԱՆ.—Ո՛ւֆ. ինչ զղվելի տղա չե եզ Ռուբիկը...
Իսկ յես վոչինչ չեմ հասկացել:

ՊԵՐՃ.—Վահագ, հարկավոր ե առաջն առնել:

ՎԱՀԱԳ.—Մյուս կողմից ել մեր սոցիալական ծագման
հարցը կա: Առանց այն ել մեր դրությունն
այնքան ել ապահով չե... Իսկ յեթե առաջա-
դրություններին ել կորվեցինք,—վերջա-
ցած ե:

ՊԵՐՃ.—Վահագ, մի բան պիտի անել... Դու հասկա-
նո՞ւմ ես, թե դա ի՞նչ ե նշանակում.—սոցիա-
լապես անհարադատ տարր...

ՎԱՀԱԳ.—Հասկանում եմ, շատ լավ եմ հասկանում:
Չպետք ե թույլ տալ դործը մինչև քննություն
հասնի: Հարկավոր ե մտքերը չփոթել, բայց
թե ինչպես,—այդ բանն ե, վոր չեմ կարողա-
նում մտածել:

ՍԻՐԱՆ.—Յես կթքեմ նրա յերեսին... Նա ամենեին
հպարտություն չունի... Սրանք նրա հորն են
որին են դցել, իսկ ինքը...

ՎԱՀԱԳ.—(Խիստ հետաքրքրված, ընդհատում ե) Ի՞նչ:

ՍԻՐԱՆ. — Պաշտօնից հս գցել են, տներն ել ձեռքից առան, հիմի մի հասարակ դործավար ե:

ՎԱՀԱԳ. — Սպասիր, սպասիր, ասում ես հո՞ւմի ես տվել, հա՞:

ՊԵՐՃ. — Ճիշտ ե, յես ել եմ լսել:

ՍԻՐԱՆ. — Մեր հարեանն ե, յես լսվ եմ իմանում: Մայրը շարունակ ախ ու վախ ե անում:

ՎԱՀԱԳ. — Այդպես... (Մտածում ե, համկարծ մի բան կռահելով) Հը՞, դա լավ ե... Կարծես կարելի յե... Դուրս կդա... Այո, կարելի յե... Միայն հարկավոր ե շատ խելացի գործ բռնել...

ՊԵՐՃ. — Ի՞նչ:

ՎԱՀԱԳ. — Վոչինչ, առաջժ վոչինչ: Պերճ, յերեկոյան անցիր ինձ մոտ: Տես, չմոռանաս, անպայման կդաս:

ՊԵՐՃ. — Կգամ: Գլխի յեմ ընկնում: Միայն հարկավոր ե լուրջ մտածել, թե չե...

Նրանց ե մոտենում ՇՄՈՆ, բուկի կրծքով:

ՇՄՈ. — Մտածեցեք, մտածեցեք, գուցե գլխկոնծի տաք:

ՎԱՀԱԳ. — Կորի՛, խեղկատակ:

ՇՄՈ. — Միալվեցիր. պատիվ ունեմ ներկայանալ... ոսղիւր-ընդունիչ:

ՊԵՐՃ. — Ռադիո չպի՞ն:

ՎԱՀԱԳ. — Ամեն բանի մեջ քեթ մի խոթիր:

ՇՄՈ. — Այդպես: Նշանակում ե, վախենո՞ւմ եք, վոք ձեր հոտը ուրիշի քթին կառնի:

ՎԱՀԱԳ. — Քո քեթը սովոր ե գոմի հոտին... Կորի՛, ասում եմ, թե չե կլարդեմ:

ՇՄՈ. — (Ուրախ պտույտ ե գալիս մի վտտի վրա) Դասակարգը դասակարգի դեմ: Հուրը բորբոք

վում ե: Հնչում են չեփորները: Ձիերի դոփյունը ցնցում ե վողջ աշխարհը...

ՍԻՐԱՆ. — Ի՞նչ եք գլուխ դնում չոբանի հետ: Գնանք:

Սիրանն առաջ ե անցնում, բարձրանալով սանդուղքներով: Վահագր և Պերճը արհամարհական մի հայացք նետելով Շմոյի վրա, հետևում են Սիրանին:

ՇՄՈ. — Քաջարի նահանջ, յուրկայի պաշտպանությամբ:

ՍԻՐԱՆ. — (Աստիճանների վրայից յետ նայելով) Անամո՛թ:

ՇՄՈ. — Ընդունում եմ, վորպես վարձատրություն պարգախոսության:

Շմոն, նայելով բարձրացող խմբի յեսեփից, սուլում ե ուրախ մի յեզանակ և ձեռքերը գրգռանքով դրած, տարուբերվում ե վտտերի վրա յետ ու առաջ:

Վահագր և Պերճը առաջ են անցնում: Սիրանն արհամարհական մի ժեստ նետելով դեպի Շմոն, հետևում ե նրանց:

Այդ ժամանակ վերևից իջնում ե ՌՈՒԲԻԿԻ: Վահագր և Պերճը վրիժառու հայացք նետելով նրա կողմը, առաջ են անցնում ու կանգ առնելով վերևի հրապարակում, հետաքրքրությամբ նայում են դեպի ցած, ուր Սիրանը, տեսնելով Ռուբիկին սկզբում ուզում ե լուռ անցնել, սակայն փոխում ե մտադրությամբ և գնում ե ուղիղ նրա դեմ հանդիման:

ՍԻՐԱՆ. — Շա՛տ ես դուռդացել, մարդու չես ուզում տեսնել:

ՌՈՒԲԻԿ.—Յե՞ս... Սխալվում ես, Սիրան:

ՇՄՈ.—(Ներքևից դառնալով դեպի նրանց) Սոխակ ու վարդ... Լուսնայակ գիշեր... Զգո՛ւ՛յ՛, ընկեր Ռուբիկ: (Փախչում է):

ՍԻՐԱՆ.—Սրիկա՛:

ՌՈՒԲԻԿ.—Ինչո՞ւ յես հայհոյում, նա լավ տղա յե: Սիրում է կատակ անել:

ՍԻՐԱՆ.—Պաշտպանո՞ւմ ես: Նրանք քեզ համար ավելի լավ են, քան յե՞ս, այնպես չե՞:

ՌՈՒԲԻԿ.—Ովքե՞ր նրանք: Մենք բոլորս ընկերներ ենք:

ՍԻՐԱՆ.—Վո՛ւչ, նրանք ինձ ընկեր չեն կարող լինել:

ՌՈՒԲԻԿ.—Ինչո՞ւ: Կոմյերիտականները լուրջ և պատրաստված տղաներ են: Հենց մեկն ինքը Շմոն: Հիշո՞ւմ ես, յերբ նրան պռաճին անդամ մեղհետ նստացրին: Ի՞նչ դիտեր: Իսկ այժմ տեխնիկումի ամենալավ սովորողներից մեկը նա յե:

ՍԻՐԱՆ.—Նրանք անքաղաքավարի և կոպիտ մարդիկ են բոլորն ել:

ՌՈՒԲԻԿ.—Այո, նրանք մի փոքր անզուսպ են, բայց դա արդյունք է նրանց անկեղծ և անմիջական բնավորության:

ՍԻՐԱՆ.—Պաշտպանիր, պաշտպանիր... Կոմյերիտականնե՛ր... Անբարտապան ու գոհհիկ խուժաննե՛ր...

ՌՈՒԲԻԿ.—Հայհոյելու փոխարեն ավելի լավ է նրանցից որինակ վերցնել:

ՍԻՐԱՆ.—Յերեւի շա՞տ ես ուղում նրանց դուր գալ:

ՌՈՒԲԻԿ.—Դո՛ւր գալ... Ինչո՞ւ դուր գալ:

ՍԻՐԱՆ.—Վոր քեզ ել իրենց մեջ ընդունեն:

ՌՈՒԲԻԿ.—Այո, կուզենայի նրանց հետ լինել:

ՍԻՐԱՆ.—Յերեւի այդ նպատակով ել գրել ես հոգիածը: ՌՈՒԲԻԿ.—Հոգիածը: Քեզ ո՞վ ասաց, վոր յես եմ գրել:

ՍԻՐԱՆ.—Ժխտո՞ւմ ես:

ՌՈՒԲԻԿ.—Դե վոր դիտես, այլևս կարիք չկա թագցնելու: Մի՞թե ճիշտ չեմ գրել:

ՍԻՐԱՆ.—Բայց չե՞ վոր քո պատճառով կարող են ընկեր Արտաղյանին դպրոցից հեռացնել: Նրանք շարունակ առիթ են փնտրում:

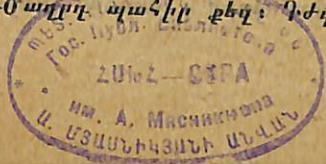
ՌՈՒԲԻԿ.—Իմ պատճառով: Ինչո՞ւ իմ պատճառով: Յեթե Արտաղյանը չի կարողանում հասկանալ և չի ուղում ընդունել նոր ժամանակն, ապա շատ պարզ է, վոր դպրոցը նրա տեղը լինել չի կարող:

ՍԻՐԱՆ.—Չլինի՞ դու ավելի յես հասկանում, քան ընկեր Արտաղյանը, վորի աշակերտն ես ինքդ:

ՌՈՒԲԻԿ.—Իսկ ինչո՞ւ յես յենթադրում, վոր այդպես լինել չի կարող: Արտաղյանը հին ժամանակի մարդ է, նա դաստիարակվել ու մեծացել է հին զաղափարներով: Բայց նա խելոք ու պատրաստված մարդ է, կարող է պատմական այս մեծ դեպքերից համապատասխան յեղրակացություններ անել: Սակայն նրա սոցիալիստական հասկացողությունները շարունակում են կառչած մնալ եվոլյուցիայի թեորիային: Նա որդանապետ կապված է այդ թեորիայի հետ և ինչպես յերևում է, նրանց միմիանցից բաժանել անհնարին է:

ՍԻՐԱՆ.—Բռա՛վո... բռա՛վո... Կատարյալ մարտիստ-լենինիստ...

ՌՈՒԲԻԿ.—Ծաղրդ պահիր քեզ: Գժվար չե, ապրելով

մեր միջավայրում, այդքանը հասկանալ:
Մարդկության փրկությունը...

ՍԻՐԱՆ.—(Սաստիկ ջղայնացած նրա լուրջ տոնից)
Մարդկության, թե քո հոր փրկությունը:

ՌՈՒԲԻԿ.—Ի՞նչ:

ՍԻՐԱՆ.—Մեզ հիմարները տեղ մի դիր: Հասկանում
ենք, թե ինչո՞ւ յես այդչափ մոտիկ-մոտիկ
անում նրանց, ինչո՞ւ յես ուզում նրանց շար-
քերն ընդունվել:

ՌՈՒԲԻԿ.—(Այլալված) Ինչո՞ւ, Սիրան:

ՍԻՐԱՆ.—Դա մի միջոց է քո կողմից, վորպեսզի կա-
րողանաս ապահովել քո հոր...

Վախազր և Պերրը, վոր այդ ամբողջ
ժամանակ կախված վերևի հրապարակի հա-
ղերից, ուշադիր հետևում են նրանց խոսակ-
ցության, անհանգիստ շարժումներ են ա-
նում և բարձրաձայն հագում են, Սիրանի
ուշադրությունը գրավելու: Հագի ձայնից
Սիրանն սքափվում է, հասկանալով, վոր
շատ հեռուն է գնացել: Նայում է վերև ու
նրանց նշանակալից հայացքների տակ, զրու-
պում է իրեն:

ՍԻՐԱՆ.—(Քրքշում է) Հա՛, հա՛, հա՛... Ակախ-
վի՛ստ... (Շտապ անցնում է առաջ և վագե-
լով, վերև բարձրանում):

ՌՈՒԲԻԿ.—(Մի ակնբարք կորցնում է իրեն, շփոթ-
վում է, ապա քայլ է անում դեպի նա) Սպա-
սի՛ր, Սիրան...

Վագ է տալիս նրա յետևից, բայց հա-
յացքը հանդիպում է վերևում անգուստ հրու-
հեռացող Վախագին և Պերրին, վորոնց այդ

ժամանակ միանում է նաև Սիրանը: Խուբի-
կը խայթվածի պես կանգ է առնում, շուտ է
գալիս ու դանդաղ իջնում է ցած, կանգ է
առնում սյառի լրագրի առաջ, նայում է մի
տան:

ՌՈՒԲԻԿ.—Ի՞նչ ասաց... Միջոց... Ի՞նչ միջոց...
Չեմ հասկանում... Ինչպե՞ս կարելի չէ ա՛յդ-
պես բաներ մտածել իմ մասին... Յե՞ս (Դա-
դար): Նու, հիմարություն է... Ասաց առանց
մտածելու... Յերևի շատ է բարկացել, վոր
յերեկ չողասեցի միասին տուն գնալինք...
(Քայլ է անում առաջ, իջնելու աստիճաննե-
րից բայց հանկարծ, կարծես ուժգին հարվա-
ծից ցնցված, կանգ է առնում մեխվածի պես)
Իսկ յեթե նրա՞նք ել այդպես մտածեն... իմ
մասին...

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

Յ Ե Ր Կ Ր ՈՐ Դ

Սանդուղմների վերելի հրապարակում: ԳԱՐԻԳԸ կանգնած է հրապարակում կարծեք ամորոշ վիճակում և խուսում է ինքն իրեն:

ԳԱՐԻԳ. — Միշտ այսպես է... Լավ-լավ վորոշումներ կանեն, մեծ-մեծ ծրագրեր կկազմեն, բայց հենց գործը կատարելուն հասնի, ամեն մեկը մի պատճառ կրերի ու մի կողմ կբաշվի: Դե արի ու մենակ թող հողիդ դուրս գա: Ձե', այս տեսակ անխիղճ բան չի կարելի: Ընկեր Ջալ-յանն էլ այնտեղ է գնացել: Վերցրին նրան էլ բամբակացանի կամպանիային ուղարկեցին: Ո՞վ է իմանում յերբ վերադառնա: Առաջադրու. թյուններն էլ մյուս կողմից են վրա տալիս: Կարծես չեն կարող մի փոքր սպասել... չեն տեսնում, վոր ահագին գործ ունենք, ժամանակ ասված բանը չկա... Ե՛հ, յես էլ ինչ եմ հիմար-հիմար բաներ խոսում: Գործ է, պետք է արվի: Ով ուզում է, լինի: Բայց դե լավ զբոսորդներու յեմ: (Նկատում է հեռվից անցնող Ռուբիկին: Ձայն է տալիս) Ռուբիկ, Ռուբիկ, մի այստեղ արի:

ՌՈՒԲԻԿ. — (Մոտենում է նրան) Հը՞, Է՞նչ կա:

ԳԱՐԻԳ. — Պատրաստվիր, զեկուցելու յեո հակաիրոնական յերեկույթին:

ՌՈՒԲԻԿ. — Գարիգ, ասոված վկա, ժամանակ չկա: Մոպրի դործերն ահագին ծավալվել են: Առաջադրություններն էլ մյուս կողմից են հոգիս հանում:

ԳԱՐԻԳ. — Յես էլ հենց նոր այդ եյի ասում: Դե դու յեղ շատ խորքերից մի բռնիր: Ննպես էլի. — կրոնը թույն է, վարդապետներն ու յեպիսկոպոսներն իրենց չահերի...:

ՌՈՒԲԻԿ. — (Ընդհատում է) Սպասիր, սպասիր, չեղավ այդպես: Ձի կարելի այդպես գլխանց անել: Հարկավոր է խորանալ Գրիստոսի լեգենդի տնտեսական-քաղաքական նշանակության և նրանց պատճառների մեջ:

ԳԱՐԻԳ. — Դե դու գիտես, միայն թե ղեկուցումը լինի:

ՌՈՒԲԻԿ. — Լավ, կփորձեմ, թե բան դուրս յեկավ, կըզեկուցեմ: Յես գնամ, դասը սկսված կլինի: (Գնում է):

ԳԱՐԻԳ. — (Նրա յետևից) Զեկուցումը քեղ վրա յեմ գրում: Սուրբ կույսին չմոռանաս:

ՌՈՒԲԻԿ. — (Կիսադառնում է, ծիծաղելով) Լավ, լավ, չեմ մոռանա քո սուրբ կույսին: Ուղո՞ւմ ես, Մահմեդին էլ մեջ քաշեմ:

ԳԱՐԻԳ. — Քաշիր, քաշիր: Մի լավ-լավաթին հուշ տուր եզ անիրավ սրբերին, վոր դուր տեղը մարդկանց միտք չպղտորեն:

Ռուբիկը գնում է:

ԳԱՐԻԳ. — Յես էլ գնամ: Զգիտեմ վորից սկսել... Ե՛խ... (Ուզում է գնալ):

Ներքևից բարձրանում է ՀԱՅԿՈՒՇԸ:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — (Դեռևս հեռվից բարելավով) Բարեվ, Գա-

բիւլ: Աշխորհուրդը ծննդյան տոնների մասին
ի՞նչ է մտածում:

ԳԱՐԻԳ.—Կաղմակերպում ենք հակակրոնական յերեւելույթ աշակերտների և ծնողների համար:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Ծրագիր կաղմե՞լ եք:

ԳԱՐԻԳ.—Հապա ի՞նչպես: Կլինի խառը գրական—յերաժըշտական բաժին, աշակերտության ուժեղում: Ուղում ենք մի դործողությամբ փոքրիկ պիես վերցնել, բայց պատրաստելու խնդիրը մի քիչ դժվարացնում է դործը:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Պիեսը լավ է: Անպայման վերցրե՛ք: Մի շարաթից ընկեր Զալյանը վերադառնալու յե, կողմի:

ԳԱՐԻԳ.—Ախր մի կարգին պիես ել չկա:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Մեղավորը պրոլետարիոն են. հարկավոր է նրանց մի լավ խփել, վոր շարժվեն: Դրա—մատուցելու բոլորովին մոռացել են:

ԳԱՐԻԳ.—Մտադիր ենք դիմել վարիչին, դուցե նա մի բան անի:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Վատ չի լինի, թեև յերևի բան դուրս չի գա: Կրկին պիտի պատճառաբանի, վոր ժամանակ չունի, չափազանց զբաղված է: Վատ չեր լինի նրան ել մի փոքր խփելն, վորպեսզի դպրոցի հասարակական աշխատանքների վրա ալիքի ուշադրություն դարձնի: Չեմ հասկանում ինչո՞ւ նա շարունակ խուսափում է:

ԳԱՐԻԳ.—Աշխորհրդի նիստերից ել համարյա շարունակ բացակայում է, թեև մանկավարժական խորհրդի կողմից նա յե կցված: Բաղմաթիվ ընդհանուր խնդիրներ մնացել են առանց լուծ—

վելու: Ահագին հարցեր են կուտակվել: Ուղ—ղակի չենք իմանում ինչ անել:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Ճիշտ է, ճիշտ է, գիտեմ: Բյուրոն ել հանցավոր է այդ բանում: Հարկավոր է մտածել այդ մասին: Բյուրոյի ուրբաթ որվա նիստին դիր այդ հարցը: Ծրագրում ուրիշ ի՞նչ ունի:

ԳԱՐԻԳ.—Հակակրոնական զեկուցում:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Ո՞ւմ է հանձնարարված:

ԳԱՐԻԳ.—Ռուբիկին:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Վոչինչ:

ԳԱՐԻԳ.—Ռուբիկին իր վերջին հոգվածով՝ Արտազյանի արտահայտած մտքերի դեմ՝ ապացուցեց, վոր հաստատուն դիժ ունի: Հա, ճիշտ յե՞րբ ենք քննելու նրա դիմումը կոմյերիսմիության մեջ ընդունելու մասին:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Շտապելու կարիք չկա: Դեռ մատերիալ եմ հավաքում: Պետք է զգուշ լինել: Նրա ինտելիգենտական, ալիքի շուտ չինովնիկական ծագումը... Շատ ել չեմ հավատում յես դըրանց...

ԳԱՐԻԳ.—Դու չափից ալիքի կասկածամիտ ես, տես, ձախության մեջ չընկնես քո անվերջ կասկածներով և հանկարծակի անվերապահ յեղրակացություններով:

Միջանցում յերեկում է Ծմուն:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Լավ, լավ, խրատ մի կարդա, կտեսնենք: (նկատելով Ծմոյին) Շմո՛, Շմո՛:

ՇՄՈ.—(Մոտենում և ցերեմոնիայով գլուխ է տալիս) Հարգանքներս մեկ ու կես, ընկեր հրամանա—տարին:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Կեսը պահիր քեզ, հրամանատարն ել ուրիշ տեղ տես, գուցե գտնես: Ի՞նչ ես արել:

ՇՄՈ.—Ի՞նչը:

ԳԱՐԻԳ.—Յեմ դեռ խմբագիր ե:

ՇՄՈ.—Ձենքերդ պահիր, շուտով ուրիշ բանի պետք կգա:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Ալեգորիաներդ թող: Առա, ի՞նչ կա: Արտադրանի դեմ յնդած հողմածն ի՞նչ տալովորություն ե գործել:

ՇՄՈ.—Պայթել ե ուռմբի պես: Միայն թե աշակերտները, չգիտեմ վորտեղից, իմացել են, վոր հողմածը Ռուբրիկն ե գրել: Մի մասը ջղայնացել ե: Արդեն սկսել են քչիչալ անկյուններում:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Իմանալը վնաս չունի:

ԳԱՐԻԳ.—(Զարմացած) Ինչպե՞ս:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Ինչո՞ւ յես զարմանում: Մեզ համար Ռուբրիկի դեմքը վերջնականապես կպարզվի, նայած թե ինչ դիրք կրճնի իր վրա հարձակվողներին դեմ:

ՇՄՈ.—Այդ աղպես ե, բայց տղան մեղք ե, պետք ե պաշտպանել, թե չե կուտեն:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Վոչինչ, թող դիմանա: Պայքարը նրան կը մոտեցնի մեզ:

ՇՄՈ.—Նու, խմբագիրն համաձայն ե: Դե, յես վաղեցի, Լրագրի հերթական համարի համար հարկավոր ե նյութ հավաքել: Ո՞ր, ես իմ թղթակիցները... Մինչև նյութ ես ստանում, ինքդ նյութ ես դառնում: Հարյուր անգամ պիտի հիշեցնես, մեկ-մեկ պիտի յետեւներից ընկնես,—հավա-

քես: Սարում վաշխար արածացնելը հազար անգամ ավելի հեշտ ե, յես ու իմ ասովածը:

ԳԱՐԻԳ.—Շմո, տես, համարը չուշացնես հա, թե չե՞ կորած ես: Առաջնորդողը կգրի ընկեր Զալայանը. մի շաբաթից դալու յե:

ՇՄՈ.—Մի սովորեցնի, գիտեմ: Գնացի: (Գնում ե):

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Նու, ես ել գնացի: Պրոմպարտիայի գործի մասին գեկուցում պիտի պատրաստեմ: (Գնում ե դեպի ձախ կողմ):

ԳԱՐԻԳ.—(Կանգնած է մի առ ժամանակ միայնակ, ապա քայլում ե դեպի աջ, սակայն հանկարծ կանգ ե առնում, ձեռքը մակառնի խփելով) Պահ՜... մոռանալու եյի, հա՛... Ախր բանկոռպի վարչություն պիտի գնայի չուտերի համար...

Այդ ժամանակ ներքվից բարձրանում ե ԱՐՏԱԶՅԱՆԸ, մոռալ դեմքով: Առաջին հրապարակում կանգ ե առնում լրագրի առաջ:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Ահա քեզ նոր դատարակության արդյունքները... Աշակերտը համարձակվում ե ուսուցչի գիտությունը կասկածի տակ առնել ե նույնիսկ մեղադրել նրան... (Կարդում ե):

ԳԱՐԻԳ.—(Տեսնելով Արտազյանին, մի տեսակ տատանվող վիճակում ե) Սա յեր պակաս այտեղ...

Գարիգը շտապ իջնում ե աստիճաններով և աշխատում ե անկատելի անցնել դեմքը դեպի պատից կախված լրագիրը դարձած Արտազյանի մոտից: Սակայն նրա անցնելու ժամանակ Արտազյանը արագ դառնում ե նրա կողմը:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Սա ի՞նչ խայտառակություն ե: Ո՞վ ե թույլ տվել այսպիսի հիմարություն:

ԳԱՐԻԳ. — (Կանգ ե տունում, նրա բարկությունից վախ-
վորած) Ի՞նչը, ընկեր Արտաղյան:

ԱՐՏԱԶԵԱՆ. — (Բարկացած) Ինչպե՞ս թե ինչը... Ծիծա-
ղո՞ւմ եք: Ո՞վ ե դրեւ այս զրպարաությունը:
Վերելի հրապարակում յերեւում ե վա-
հագը: Տեսնելով նրանց, պահվում ե մա-
ղաշարփի յետև, գաղտագողի հետևելով
նրանց խոսակցության:

ԳԱՐԻԳ. — Հողվածը... Միենուն չե՞ թե ով ե դրեւ:

ԱՐՏԱԶԵԱՆ. — Իհարկե վոչ: Անձնական հաշիվների ար-
դյունք ե դա, ուրիշ վոչինչ: Անշուշտ մեկն ե
ներանցից, վորը շարունակ իմ առաջադրու-
թյունները չի կատարում: Յես ձեզ լավ եմ
ճանաչում: Նա այս միջոցով կամենում ե տեղ-
րորի յենթարկել ինձ, վորպեսզի բաւարար
նշանակեմ իրեն:

ԳԱՐԻԳ. — Այդ բանը սլարգելը շատ հեշտ ե, ընկեր Ար-
տաղյան: Քննությունը բոլորը կպարզի:

ԱՐՏԱԶԵԱՆ. — Քննություն: Ի՞նչ քննություն:

ԳԱՐԻԳ. — Հողվածի արծարծած մտքերի քննությունը:

ԱՐՏԱԶԵԱՆ. — Այդ ո՞վ ե քննություն կատարելու:
Դո՞ւք:

ԳԱՐԻԳ. — Աշխուհուրդը:

ԱՐՏԱԶԵԱՆ. — Աշխուհուրդը... Չափից ավելի մեծ պա-
տասխանատվություն եք վերցնում դուք ձեզ
վրա: Ձեր ի՞նչ հասկանալու բանն ե այդպիսի
հարցերը: Դուք դեռ պիտի սովորեք:

ԳԱՐԻԳ. — Սովորելը մի՞թե խանդարում ե քաղաքական
հարցերով զբաղվել և դասակարգային անշեղ
դիմ վարել:

ԱՐՏԱԶԵԱՆ. — Չափազանց պատասխանատու արտահայ-
տություններ եք անում:

ԳԱՐԻԳ. — Ներեցեք, ընկեր Արտաղյան, յես շտապում
եմ: (Ուզում ե գնալ):

ԱՐՏԱԶԵԱՆ. — Քաղաքավարի յեղեք լսելու, յերբ ձեզ
հետ խոսում ե ձեր դասատուն:

ԳԱՐԻԳ. — (Կանգ ե տունում) Յես ձեզ լսում եմ, ընկեր
Արտաղյան:

ԱՐՏԱԶԵԱՆ. — Սա չտեսնված յերեվույթ ե, սա... սա...
Սա ֆենոմենալ յերեւույթ ե... Յես կբողո-
քեմ... յես կհրաժարվեմ ձեզ հետ պարապել...

ԳԱՐԻԳ. — Ներեցեք, ընկեր Արտաղյան, հավատացեք,
յես շտապում եմ... Դա ձեր անձնական գործն
ե... (Շտապ իջնում ե աստիճաններով):

ԱՐՏԱԶԵԱՆ. — (Նայում ե իջնող Գարիգի յետևից) Ահա
քեզ ներկայիս աշակերտությունը... Յեվ դեռ
հավակնություն ունեն...

Վերելի հրապարակից գգուշորեն իջնում
ե վահագը, մոտենալով Արտաղյանին:

ՎԱՀԱԳ. — Բարեւ ձեզ, ընկեր Արտաղյան:

ԱՐՏԱԶԵԱՆ. — (Յնցվում ե) Ո՞վ ե: (Կիսադառնում ե
նրա կողմը, վտտից գլուխ չափելով նրան,
կարծես առաջին անգամ ե տեսնում):

ՎԱՀԱԳ. — Բարեւ ձեզ, ընկեր Արտաղյան:

ԱՐՏԱԶԵԱՆ. — (Ձաքմացած) Բարեւ ձեզ: Բա՞ն եք ա-
սում:

ՎԱՀԱԳ. — Յես ուզում եյի ասել ձեզ... Մենք ուզում ե-
յինք ասել ձեզ... Մենք չափազանց դաշտա-
նեք այդ հողվածի համար...

ԱՐՏԱԶԵԱՆ. — Դո՞ւք: Ովքե՞ր—դուք:

ՎԱՀԱԳ.—Մենք: Ձեզ հարգող բոլոր լուրջ և կուլտուրական աշակերտները:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Այդպես:

ՎԱՀԱԳ.—Մենք դեմ ենք բոլոր այդ բջիջներին և աշխուրհուրդներին: Դեռ մեր սովորելու ժամանակն է, դեռ այդ շատ ճիշտ եք նկատում:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Այդպես: Հետո:

ՎԱՀԱԳ.—Յես ուզում եյի ասել ձեզ, վոր հողավածը պրել է...

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—(Բնդհատում է, շտապ) Ո՞վ է դրել հողավածը:

ՎԱՀԱԳ.—Ռուբրիկը:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Ռուբրիկը: Ձեյի սպասում:

ՎԱՀԱԳ.—Նա յե: Ինքը խոստովանեց իր բերանով Սիրանին: Նա դեռ սպասում է, վոր ձեզ...

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Վոր ի՞նչ...

ՎԱՀԱԳ.—Վոր ձեզ պիտի հեռացնեն դպրացից:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Այդ ի՞նչպես:

ՎԱՀԱԳ.—Կոմյերիտբյուրոյի միջոցով:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—(Ներքին վախով) Կոմյերիտբյուրոյի:

ՎԱՀԱԳ.—Այո, բյուրոյի: Ռուբրիկը ուզում է կոմյերիտբյուրոյի մեջ ընդունվել: Նա դրանով հող է պատրաստում իր համար:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Այդպես: Այժմ հասկանալի յե:

ՎԱՀԱԳ.—Բայց մենք այդպես չենք թողնի... մենք միջոցներ... (Զգուշութեամբ չարս կողմն է նայում) Սակայն այստեղ անհարմար է... կարող են մեզ լսել...

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—(Ըմբռնելով նրա միտքը, նույնպես չարս կողմն է նայում) Անցե՛ք վերեւ... (Առաջ է

անցնում: Վահագր հետևում է նրան: Նրանք բարձրանում են վերելի հրապարակ և անցնում դեպի ձախ):

Բեմը վորոշ ժամանակ դատարկ է: Աջից գալիս է Պերմը, փնտրելով մեկին:

ՊԵՐՄ.—Ձեմ հասկանում ուր կորավ: Ասացի յե՛լ ճաղերի մոտ սպասիր: Բայց շատ ճարպիկ տղա յե անպիտանը: Շատ էլ խորամանկն է: Ե՛հ, Ռուբրիկի բանը պրծած է...

Ուրախ քոչկոտելով գալիս է Վահագր ձախից: ՊԵՐՄ.—(Տեսնելով նրան) Ի՞նչ էս դեժ մոզու նման տրտի՞նդ տալիս:

ՎԱՀԱԳ.—Պերմ, ամեն ինչ վերջացավ:

ՊԵՐՄ.—Ի՞նչը վերջացավ:

ՎԱՀԱԳ.—Առաջադրությունները... բոլոր պարտքերը... Արտադյանը խոստացավ բոլորը զիջել:

ՊԵՐՄ.—(Ուրախ) Իսկապե՞ս:

ՎԱՀԱԳ.—Ճամբարի: Հարկավոր է մի քիչ կրկնել դեռ սից-դենից և յերեք ուրից հետո... ամեն ինչ վերջացած է...

ՊԵՐՄ.—Մենակ քո՞նը:

ՎԱՀԱԳ.—Ո՞ւմ տեղն էս դնում ինձ... Իհարկե վոչ: Բոլորին... Մեր ողակի: Իմը, քոնը, Սիրանին...

ՊԵՐՄ.—Բռա՞վո, Վահագ: Արտադյանը հիանալի ուսուցիչ է և սքանչելի մարդ:

ՎԱՀԱԳ.—Իհարկե, իհարկե, իսկ թե՛քած այն բանի վրա, վոր նա Հոկտեմբերյան հեղափոխության հետ համաձայն չե, կամ թե այն համարում է պատմական մի սխալ:

ՊԵՐՄ.—Դե իհարկե, մեզ ինչ: Վահագ, դեռ ես ինչ կա:

ՎԱՀԱԳ.—(Հետաքրքրությամբ) Ի՞նչ:

ՊԵՐՃ.—Մեր Սերյոժան այս գիշեր կանչել է թեղ, ինձ և Սիրանին իրենց տուն: Ուրիշներն ել կլինեն: Լավ պատրաստություն ունի: Կոնյակ, գինի, զակուսկաներ... Լյովան կբերի ջուր, Նյուրան ել դաշնամուրի վրա կնվագի:

ՎԱՀԱԳ.—Այ, դա հասկանում եմ... Ծա՛տ եմ օրում: Լա՛ղաթ:

ՊԵՐՃ.—Ուրախ կանցնի, շատ:

ՎԱՀԱԳ.—(Համկարծ մի քան կռահելով) Սպասիր, ասում ես խմիչք ե՞լ և լինելու:

ՊԵՐՃ.—Հա, ինչքան ուղես: Սերյոժային չես ճանաչում, ինչ է: Նրա կոնյակը յերբեք պակաս չի:

ՎԱՀԱԳ.—Գիտես ինչ եմ մտածում, Պերճ:

ՊԵՐՃ.—Հը՞:

ՎԱՀԱԳ.—Ասում եմ Ռուբիկին ել քարշ տանք մի կերպ:

ՊԵՐՃ.—Ռուբիկին: Գո՛վ ել ես: Վոր գա, հետո յեւ հոգւա՞ծ գրի պատի թերթում:

ՎԱՀԱԳ.—Սպասիր, չես հսկանում: Տես, ինչ եմ մըտածում: Լավ կխմացնենք, հետո յեւ... Հասկանո՞ւմ ես...

ՊԵՐՃ.—(Մտածում է) Կարծես լավ կլինի:

ՎԱՀԱԳ.—Իհարկե լավ կլինի: Այնպես կանենք, ինքը դաժմադալ կսարքի, հետո յեւ մենք կպատմենք ուրիշներին... Հասկանո՞ւմ ես, ամբողջ դպրոցը կիմանա... Հետո յեւ... Բյուրոն կիմանա... Իսկ դա գիտե՞ս ինչ կնշանակի...

ՊԵՐՃ.—Կեցցե՛ս Վահագ: Հավանում եմ, լավ միտք է: Բո՛ւ իսկական տեղը դիպլոմատիկական կորպուսն է: Սերյոժային յես կհասկացնեմ:

ՎԱՀԱԳ.—Բայց մենք յեթե կանչենք, դժվար թե գա: Յերևում է Սիրանը:

ՊԵՐՃ.—(Նկատելով Սիրանին) Կանչողն ահա ինքը գալիս է: Նա Սիրանի խոսքը չի մերժի:

ՎԱՀԱԳ.—Հաղիվ թե, չես հիշո՞ւմ անցյալ օրն ինչպես բաժանվեցին:

Սիրանը մտածում է նրանց:

ՊԵՐՃ.—Այդ վոչինչ, Սիրանը ձեկերը լավ գիտե:

ՎԱՀԱԳ.—Հը՞, Սիրան, ինչո՞ւ յես դասից դուրս յեկել:

ՍԻՐԱՆ.—Խաբեցի, թե գլուխս պտույտ է դալիս, դուրս յեկա թարմանալու: Բայց տուն եմ գնում:

ՎԱՀԱԳ.—Ի՞նչ կա:

ՍԻՐԱՆ.—Մետաքս հագուստս հարկավոր է կարգի բերել յերեկոյան համար: Դու՛ր յեւ ես լինելու, չե՞: Ժանյակները պիտի փոխեմ: Անցյալ օրը դնել եմ Կարմիր խաչի տյուկերի խանութից: Հրաշալի ժանյակներ են: Ամերիկական: Հագուստիս շատ է սաղ դալիս:

ՎԱՀԱԳ.—Սիրան, լսի՛ր, ընկերական մի մեծ պարտականություն պիտի դնենք թեղ վրա:

ՍԻՐԱՆ.—Ի՞նչ:

ՊԵՐՃ.—Վոչ մի մերժում:

ՎԱՀԱԳ.—Դու պետք է այս յերեկո Ռուբիկին բերես Սերյոժայենց տուն:

ՍԻՐԱՆ.—Ռուբիկին:

ՎԱՀԱԳ.—Այո, Ռուբիկին: Այդպես հարկավոր է:

ՍԻՐԱՆ.—Ինչո՞ւ: Նա ի՞նչ կամպանիայի ընկեր է:

ՎԱՀԱԳ.—Ուրիշ հաշիվ կա: Հետո կբացատրեմ:

ՍԻՐԱՆ.—Լավ, կփորձեմ:

ՊԵՐՃ.—Փորձելս վո՞րն է, անպայման բեր:

ՍԻՐԱՆ.—Վախենում եմ բան դուրս չգա:

ՊԵՐՃ.—Մի հոտրատվիր, վոր ուզենաս, դուրս կգաս:
Նա քեզ կտի, թեև չուն ու կատու յեզ իրար
հետ:

ՍԻՐԱՆ.—Ավելորդ բաներ դուրս մի տուր: Ասացի կը
փորձեմ, կգա, լավ, չի գա, աղաչանք անո-
ղը չեմ:

ՎԱՀԱԳ.—Կրերես անսպասան: Ասա, ի՞նչ Սերյոժան
հրավիրել ե, վոր շատ ե խնդրում, հասկա-
ցա՞ր: Մի բան հնարիր... Գործի համար ան-
հրաժեշտ ե զոհողություն:

ՊԵՐՃ.—(Ծիծաղում ե) Ա՛յ թե ինչ սովորեցնելու սը-
տուղ ես դուել... Նա ինքը շատ լավ գիտի մի-
ջոցները:

ՍԻՐԱՆ.—Կո՛րի: Յես գնացի: (Գնում ե, իջնելով սան-
դուղքներով դեպի ցած):

ՎԱՀԱԳ.—Մենք ել դնանք, չուտով դասը կվերջանա:

Նրանք ուզում են գնալ, բայց այդ քա-
պեյին աստիճաններով վերև ե բարձրանում
Շմոն, մի քեի տակ փաթաթած յերկար
թղթեր, մյուս քեի տակ մի փաթեթ կար-
միր կտոր, իսկ ձեռքերին ունի մերկաման
ու վրձիմներ: Տեսնելով վառագին ու Պեր-
նին, ձայն ե տալիս, աստիճաններով բար-
ձրանալով...

ՇՄՈ.—Հը՞, պարլամենտը գործո՞ւմ ե... անկյուննե-
րում...

Վառագին և Պերնը չեն պատասխանում
ու շտապ ֆայլերով հեռանում են:

ՇՄՈ.—(Նրանց յետևից) Դիպլոմատիկական հարաբե-
րությունների խզո՞ւմ: Պուանկարեն ակտիվա-
նո՞ւմ ե: Հա՛, հա՛, հա՛... (Հանկարծ ընդհա-
տում ե ծիծաղը): Ա՛յ քեզ բան: Հասկա սրանք
ո՞ւր դնեմ: Աշխորհրդի սենյակը փակ, բանա-
լին ել Սիմոն բիճայի մոտ: Խեղճի տոպրակ,
դե են ե ներքևից բարձրանում ես, ասա թեք-
վիր բանալին վերցրու ելի... Հիմի ի՞նչ անեմ:
Մեկ ել այս բոլորը քարշ տամ ներքև ու մեկ
ել կրկին վերև հանե՞մ... Ե՛ր, սարում վոչ-
խար արածացնելն ավելի հեշտ ե, յես ու իմ
աստվածը վկա: Չե՛, մեկ ել ներքև իջնողը
չեմ: Հը՞, ի՞նչ անեմ: (Կանգնում ե անորոշ)
Արե ուղիորդի ոգնության դիմենք: (Մի փոքր
կռամում ե ֆաղերից ու ձայն ե տալիս) Սի-
մո՛ն բիճա... Սիմո՛ն բիճա... ո՛հ ո՛հ... (Հան-
կարծ վախեցած իմքն իր ձայնից, ընդհատում
ե) Ա՛յ քեզ ոյին... Հիմն ձայնս ամբողջ դասա-
րանները բռնեց... Ել պրծա՛նք: Խուլիզանու-
թյան մեղալը դուչիս կպավ: Սիմոն բիճեն ել
ով գիտե հին թամբությունն ե միտ բերել ու
են զադի հոգսն ե քաշում:

Ներքեվից յերեվում ե Սիմոն բիճայի
ալեհեր գլուխը:

ՇՄՈ.—Սիմոն բիճա, են զադը... սրանք մի տար քո
սենյակը, յես վաղ տամ դասիս, թե չե շատ
եմ ուշացել:

ՍԻՄՈՆ ԲԻՉԱ.—Հը՞ ելի ի՞նչ կա, սարի եմ:

ՇՄՈ.—Աշխորհրդի սենյակը փակ ե, Սիմոն բիճա,
սրանք մի տար քեզ մոտ: (Իջնում ե մի քանի

աստիճան) Առ, Սիմոն բիճա: (Զեռքի իրերը
համարյա գցում է նրա քեռիին) Յես դնա-
ցի: Ընկեր Միանդարյանը... ներողություն,
տիկին Միանդարյանը հիմի հնդուհավի նման
ուռած-փքված, վրա կտա... Հոգիս հանելու
յե...

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.—(Զարացած նայում է վտտեքին)
Վտտեքի՛րդ: Ե՛լի ցեխոտ... Բա էն զաղը...

ՇՄՈ.—(Վազելով աստիճաններով վեր) Ժամանակ չը
կա, Սիմոն բիճա, էն աստվածը ժամանակ չը
կա, մի նեղացի...

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.—(Փնքփնքում է) Դե արի ու մի նեղա-
ցի... (Իջնում է դանդաղ, գնում է):

Յերբ Շմոն քեփվում է հրապարակից
դեպի միջանցքի կողմը, նրա դիմաց դուրս
է գալիս Արտագյանը: Շմոն մի պահ շփոթ-
ված կանգ է առնում, ապա ուզում է փախ-
չել:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Սպասեցեք... Դուք այն...

ՇՄՈ.—Ներողություն, յես թույլտվություն ստացել
եմ: Յեթե չգնայի, այլևս կարմիր կոտոր չե-
յինք ստանա, բոլորը կտանեյին:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Վոչ, այդ չե... Դուք այն... բըխի ան-
դամ եք:

ՇՄՈ.—Յես կոմյերիտբյուրոյի անդամ եմ:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Ստացեք խնդրեմ, դուք ուղում եք ինձ...

ՇՄՈ.—(Կռահում է ինչ է ուզում ասել Արտագյանը
և ընդհատում է նրան) Ներեցեք, այդ յես
չեմ: Խոսեցեք քարտուղարի հետ:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Քարտուղարի՞ իսկ ո՞վ է քարտուղարը:

ՇՄՈ.—Հայկուշը: Ընկեր Հայկուշը:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Հայկուշը... այն վոր... իսկ վո՞րտեղ
կլինի նա այժմ, չգիտեմք:

ՇՄՈ.—Դասարանում: Իսկ դասից հետո, բյուրոյի սեն-
յակում:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Իսկ վո՞րտեղ է բյուրոյի սենյակը:

ՇՄՈ.—Բակի կողմից, աջ կողմի սենյակը: Դռան վրա
զրված է:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Ա՛խ, հա, ծառայի սենյակում:

ՇՄՈ.—Զգիտեմ:

ԱՐՏԱԶՅԱՆ.—Այո, այո, առաջ այնտեղ ծառան էր
ապրում... Դպրոցի ծառան... Իսկ այժմ բյու-
րոն է... Նու, չնորհակալություն: (Շտապ
գնում է):

ՇՄՈ.—(Մի պահ տարակուսած) Այ քեզ բա՛ն... Ար-
տագյանը կոմյերիտբյուրո... Տարբերակ է...
Շատ տարբերակ է... (Հանկարծ հրկվանքով
քնչկոտում է տեղում) Ազդո՛ւմ ե... ազդո՛ւմ
ե... (Հանկարծ լրջանում է և վազում է մի-
ջանցքի կողմը) Վա՛յ, վա՛յ, վա՛յ, ինչքա՛ն
ուշացա... Այլևս ընկեր... ներողություն, տի-
կին Միանդարյանի ձեռքից ազատվողը չեմ:
Կո՛րանք: (Փախչում է):

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

Յ Ե Ր Ր Ո Ր Դ

Սեղանատուն: Ապակեպատ բուփետ՝ գանազան ապակեղեմով: Մեջտեղ մաշասեղան՝ վերան առաստաղից կախված յեղեկտրական ջահ, մեծ և գեղեցիկ լուսամփափով: Պատի ժամացույց: Աթոռներ: Պատերին՝ նկարներ: Յերեկոյանում է: Մթնշաղ: Ռուբիկը լուսամուտի առաջ կարդում է:

ՌՈՒԲԻԿ.—(Ընդհատում է ընթերցումը և յերկար մայում է գրքում յեղած նկարին: Վազեվորված) Կեցցե՛ս, Գարրի Այգման... Այդպե՛ս, այդպե՛ս... Ամերիկայի սլոուենտար և աշխատավորական պատանեկությունը յերբեք չի կարող բոյսկառուներէ հետ լինել: Այդպես, Գարրի Այգման, պաշարիր, մերկացրու նրանց իսկական դեմքը, նրանց նպատակները... Բա՛նտ են նստեցրել... Հե՛նգ տարի... Վոչի՛նչ: Ավելի կամրանա, ավելի կկոփվի: (Խորատուգվում է ընթերցման մեջ):

Դուռը քափով բացվում է և ներս է գալիս մայրը՝ տիկին ԱՍՏՂԻԿԸ, հոգնած, հեվալով, ձեռքին մի կույտ մեծ ու փոքր ափսեանք:

ԱՍՏՂԻԿ.—Ո՛րք, մեռանք ե՛լի, մե՛ռանք... Ես ել ո՛ր ե, ե՛ս ել ապրուստ ե... Ինչ վոր առնում ես, կնիժկով, ուր վոր գնում ես—ո՛չերեդ...

(Դառնալով տղային) Ես ե՞ր քարոզած սոցիալիզմը... Կտրվի հա՛ ետ տեսակ սոցիալիզմը: Մինչեւ մի քանի հատ գրողի տարած տարեկա առա, կանգնելուց վոտներս սև ջուր իջալ, կողքերս ու դոչս ել ջարդ ու փշուր արեցին: Սև կապած կնանիք ել հո մտիկ չեն անում, հենց վրա յեն ընկնում... ամոթ ու արուս կորցրել են բոլորովին: Մանավանդ եղանակեռ վանեցիք: Պա՛, պա՛, պա՛, պա՛, պա՛, դա՛դ, դա՛դ դրանց ձեռքից... (Ափսեանքը դնում է սեղանի վրա, ինքը մատում է հանգստանալու):

ՌՈՒԲԻԿ.—Մայրիկ, ինչո՞ւ յես ուրիշներին մեղադրում, չե՞ վոր դու յել նրանց նման ես անում: Յեթե ամեն մեկդ հերթում հանգիստ կանգնեք, մեկդ մյուսից առաջ չընկնեք, այն ժամանակ վոչ աղմուկ կլինի, վոչ միմիանց վոտը ու կողք տրորել:

ԱՍՏՂԻԿ.—Շա՛տ բան ես հասկանում... Դադաքավարությունը կորել է, պատիվ ու հարգանքը վերացել, մեծ ու փոքր ել չեն ճանաչում:

ՌՈՒԲԻԿ.—Բոլորը հավասար քաղաքացիներ են, մայրիկ, մեծ ու փոքրը ի՞նչ դործ ունի աշխտեղ: Հերթ է, բոլորդ ել հավասար մարդ եք:

ԱՍՏՂԻԿ.—Շա՛տ ես խելոքացել: Դու են ասա, վոր ելած—չեղածը կտրվել է, ժողովրդի աչքին թոզ փչելու համար մի յերկու կտոր բան են բռնում գցում խանութ, դրա համար ել ժողովուրդը աղպես վրա յի պրծնում: Թող մի ապրանք ունենան, տեսե՛մ ել աղպես կլինի՞:

ՌՈՒԹԻԿ.—Ամոթ ե այդպէս բաներ խոսելը, մայրիկ:
Ա՛յ, հրեն դու այդքան ափսե յես առել, արի
խոստովանիր, մենք ափսեյի կարիք ունե՞նք:
ԱՍՏՂԻԿ.—Հիմի, ճշմարիտ ե, չունենք, բայց վոր կո-
տրվեցին, հետո լի՞նչ անենք:

ՌՈՒԹԻԿ.—Յերբ կոտրվեցին, նոր այն ժամանակ ել
կառնես:

ԱՍՏՂԻԿ.—Այ, ասեցիր ե՛րբ... Այն ժամանակ տարել-
կա վո՞րտեղից, վոր առնեմ:

ՌՈՒԹԻԿ.—Այնտեղից, վորտեղից այժմ առել ես:

ԱՍՏՂԻԿ.—Աչքս լո՛ւյս... Առավոտով եկած ասլրան-
քը մինչեւ ճաշ չի մնում, սա ասում ե սպա-
սիր, յերբ կոտրվի, նոր կառնես: Ձե՛, վորդի,
դու չես հասկանում, դրանք դատարկ խոսքեր
են: Դրությունն այժմ այնպես ե, վոր հարկա-
վոր ե ամեն բանի պաշար ունենալ: Տարեկա
յե, թող պահարանում ընկած մնա, հաց ու
ջուր հո չի ուզում: (վեր ե կենում տեղից,
բաց ե անում բուփետը, տեղավորում ե ափսե-
ները):

ՌՈՒԹԻԿ.—Բոլորն ել քեզ նման են մտածում, դրա
համար ել այդպէս պոչեր են ստեղծվում, ըս-
տացված ասլրանքն ել չի բախկանացնում:
Հարկավոր ե թե հարկավոր չե, առնում եք
ու առնում:

ԱՍՏՂԻԿ.—Խնդրում եմ դու իմ գործերում չխառնվես:
Քո քարոզները քեզ համար պահիր: Եզուց-
մյուս որը վոր մի բան պակասի, կզատ, թի
տուր, բեր: Ո՞վ պետք ե պատասխան տա: Ա-

հապէն սղա յես, փոխանակ հիմար-հիմար բա-
ների յետեւից ընկնելու, ավելի լավ կանես
տան մասին մտածես: Հապար պակասություն
ունենք: Ուրիշների տանից յերեք-չորս հոգի
կոտակրատիվներում ոչերեզ են կանգնում,
իսկ յես մենակ եմ: Սաղ որը ե՛ստեղ վաղի,
ե՛նտեղ հասի: Ե՛ս կոտակրատիվ, ե՛ն կոտակ-
րատիվ: Կարվի՛ իմ որը, վոր յես եմ անում:
ՌՈՒԹԻԿ.—Տարորի՞նակ բաներ ես ասում, մայրիկ: Նոր-
մայրով ինչ վոր հասնում ե, ենե ստանում ենք:
ԱՍՏՂԻԿ.—Նորմա՛յով... Շա՞տ ե հերիք անում քո
նորման:

ՌՈՒԹԻԿ.—Ինչպէս ուրիշները, մեկն ել մենք:

ԱՍՏՂԻԿ.—Ուրիշնե՛րը... Ուրիշների հետ յես լի՞նչ
գործ ունեմ: Ուրիշները դուցե սովոր են չոր
հացով յոլա դնալ, նրանք դուցե սովոր են գե-
ղացու նման բոլորով կերակուրը մի ամանից
ուտել: Յես չեմ կարող: Յես ուրիշ տեսակ եմ
սովոր:

ՌՈՒԹԻԿ.—Սխալը հենց այդտեղ ե: Ապրում ես նոր
ժամանակ, բայց շարունակ քաշում ես դեպի
հինը: Նորից ամենեւիլն բան չես հասկանում:
Այդպես չի կարելի: Լրագիր կարդա, տես մի
ինչն՞ր են կատարվում, ինչպե՞ս ե փոխվում
աշխարհն ու մարդկանց կյանքը:

ԱՍՏՂԻԿ.—Ի՞նչ կա լրագրերում, վոր ինչ կարդամ:
Միշտ միեւնույն բանը.—սո՛ցիալիզմ, հա՛րվա-
ծային, յես ինչ գիտեմ—կա՛մպանիա, դա՛րնա-
նացան, ա՛շնանացան... կո՛տրակտացիա...
Կարծես թե գյուղացին ինքը չի իմանում յերբ

յանի, յերբ հնձի: Հիմի յեւ նոր բան են դուրս
բացել.—ա՛յ թեքում, ձա՛խ թեքում, յերկո՛ւ
Փրոնտով հարվածենք... Լոմինածե, յես ինչ
դիտեմ ելի ինչ... Առաջվա լրացիլն եւ ուրիշ
բան եր, համ ու լաղաթ ունեք: Որինակ, հենց
«Մշակը» .. (Դուռը ծեծում եմ): Մտեք:

Ներս Ե գալիս ՄԱՐՈՒՍՅԱՆ:

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Բարեւ, Աստղիկ: Նոր հենց Սիրանու-
շին տեսա, ասեց Աստղիկը մի բեռը տարելիս
յեր տանում: Եկա իմանամ եդ վճարեղից ես
առել:

ԱՍՏՂԻԿ.—Բարով ես յեկել, Մարուսյա: Նստիք: Սի-
րանուշը ճիշտ ե ասել: Ծաշից հետո, վոր Սո-
լոմոնը պարկից հանգստանալու, մի քանի մա-
նեթ փող կար ձեռիս, ասի զնամ պարտնիսի
մոտ. ուզում եմ իմ են կանաչ չորիս Փարսոնը
փոխել տամ, հիմի եւ եղտեսակ չեն հաղնում:
Անց եմ կենում Արովյանով, տեսնեմ Կուլտու-
րայի տան դիմացի կոոպերատիվի առաջ ժո-
ղովուրդ ե, վոր լցվել ե: Տղամարդ, կին, յե-
րեխա... համարյա իրար զլիսի վրայով են
ներս ընկնում: Ի՞նչ կա, ի՞նչ չկա,—թե տա-
րելիս յեն բաց թողնում: Վոր տեսա այդչափ
ժողովուրդ ե հավաքվել, մտածեցի, վոր ես-
տեղ մի բան կա:

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Հա, իհարկե: Յերեվի տարեկեղենն եւ
են արտասահման ուղարկում:

ԱՍՏՂԻԿ.—Հենց յես եւ եղպես միտք արեցի: Ուրեմն,
նշանակում ե, չուտով տարելիս յեւ չի ճար-
վելու: Միտքս փոխեցի, զնացի ոչերեղ կանգ-

նեցի: Լավ եր, կնիժկան մոտոս եր: Ուղիղ յեր-
կու ժամ կանգնեցի, մինչեւ ոչերեղն ինձ հա-
տավ: Մի յերկու դուռփին առա:

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Շատ եւ լավ ես արել, իհարկե: Վերջա-
ցա՛վ, թե ելի կա:

ԱՍՏՂԻԿ.—Ձե, չատ կա:

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Ե՛, փառք ասածո: Եղուց զնամ մի
քանի հատ եւ յես առնեմ: Թե չե, մեկ եւ տե-
սար հետո մնացինք առանց տարելի: Ի՞նչ տե-
սակ են, բանի նմա՞ն են: Մի բեր տեսնեմ:

Կատեղի յե, վոր նրանց խոսակցուր յու-
նը Ռուբիկի վրա վատ ե ազդում. նա մատած
տեղում անհանգիստ շարժում ե անում:

ԱՍՏՂԻԿ.—Աղջի, դե սավետական ապրանք ե ելի, ինչ
պետք ե լինի: Պիտի հաշտվենք, ճարներս ինչ:
(Վեր ե կենում տեղից և բավարարի հանելով մի
բանի ափսե, տալիս ե Մարուսյային):

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—(Վերցնում ե, դիտում ե ափսեները գա-
նազան կողմերից) Ասա չինում եք, դե ենա կար-
գին չինեցեք ելի, եսպես կոչու ու կոպիտ ինչո՞ւ
յեք անում:

ԱՍՏՂԻԿ.—Ե՛, ասում ես ելի: Ախր մի գործի գլխին
վոր հակողություն չլինի, ենա եղպես կլինի ե-
լի: Տերը ո՞վ ե, վոր...

ՌՈՒԲԻԿ.—(Ջղայնացած) Տերը ինքը բանվորն ե:

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Բանվորն ե յե՛, վոր այս որին ենք հա-
սել:

ՌՈՒԲԻԿ.—Ի՞նչ որի յենք հասեր: Դրանք բոլորը ժամա-
նակավոր բաներ են: Սպասեցեք թող մի յերկիրն

ինդուստրացվի, հնդամյակը կատարվի, այն
ժամանակ ամեն ինչ և՛ լավ կլինի, և՛ առատ:
ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Քա, Աստղիկ ջան, չլինի տղեդ կոմսո-
մոլ ե դրվել:

ԱՍՏՂԻԿ.—Վո՛ւյ, ինչե՞ր ես ասում, Մարուսյա, վո՞նց
կլինի այդպիսի բան:

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Ի՞նչ իմանաս, աշխարհի բաները հիմի
հասկանալ չի լինում:

ԱՍՏՂԻԿ.—Մեր ընտանիքում այդպիսի բան չի կարող
պատահել:

ՌՈՒԲԻԿ.—Սխալվում ես, մայրիկ, կարող ե պատա-
հել:

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Ախր յես ասո՞ւմ եյի... Աստղիկ ջան,
չնեղանաս, սրանից հետո ձեր տուն զնալ-դա-
լը վտանգավոր ե դառնում:

Այդ բոլորից բացվում ե կից սենյակի
դուռը և շեմֆին յերեվում ե ՍՈՒՈՄՈՆ
ԲԱԳՎԱՆԻՉԸ, համառորեն նայելով Ռուբի-
կին:

ՍՈՒՈՄՈՆ.—Ասում ես կարո՞ղ ե պատահել, հա՞...

Յես քեզ ցո՛ւյց կտամ—կարող ե պատահել...

Տե՛ս, յես այդ տեսակ բաներում յերկար-բա-
րակ մտածողը չեմ... Իմ տան մեջ յես ինձ
թշնամի չեմ կարող պահել... Փողո՞ց կզնաս:

Մարուսյան նեմգորեն ժպտում ե: Աստ-
ղիկը կախ ե գցել գլուխը: Ռուբիկը ձեռքի
գիրքը դնում ե լուսամուտի գոգն ու վոտֆի
կանգնում:

ՌՈՒԲԻԿ.—Հայրիկ...

ՍՈՒՈՄՈՆ.—Սուտ արա, քանի չեմ կատաղել:

ՌՈՒԲԻԿ.—Հայրիկ, դու խորհրդային ծառայող ես...
դու պետք ե հասկանաս...

ՍՈՒՈՄՈՆ.—(Ընդհատում ե) Փող են տալիս, ծառա-
յում եմ... լավ իմացիր... Խելքդ գլուխդ
հավաքիր, փուչ բաների յետեվից ընկնելը
թող: Քո ինչի՞դ ե հարկավոր կոմսոմոլը կամ
թե սոցիալիզմը: Դու ինժիներ կդառնաս, մեծ
ռոճիկ կատանաս ու քո քեֆին կապրես: Յեվ
վորպես սպեցի, ամեն տեղ ել խոսքդ անց կկե-
նա:

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Իհարկե, սպեցները մեծ փող են խփում:
Ա՛յ, հրեն Պյոտր Գրիգորիչի տղեն: Այս տարի
յե դեռ ավարտել, արդեն յերեք-չորս հարյուր
մանիթ ռոճիկ ե ստանում ամսական:

ՌՈՒԲԻԿ.—Խորհրդային կարգերում մարդու կամքի
վրա բռնանալ արգելվում ե: Դուք ինձ չեք կա-
րող հարկադրել: (Գնում ե դեպի դռան կող-
մը, ուր կախված ե իր վերարկուն):

ԱՍՏՂԻԿ.—Ռուբիկ, այդ ի՞նչ լեզվով ես խոսում հորդ
հետ:

ՍՈՒՈՄՈՆ.—(Քայլ ե անում դեպի նա) Յես քո լե՛-
զուն կպոկեմ: Կսովորես՞ ծնողիդ խոսքով
չարժավել:

Ռուբիկն ուզում ե վերցնել վերարկուն:

ՍՈՒՈՄՈՆ.—Ո՛ւր: (Խլում ե նրա ձեռքից վերարկուն
և նետում սենյակի վերին անկյունը) Տանը վեր
ընկիր, վոչ մի տեղ չես դնա:

Ռուբիկն այլայլվում ե, քայլ ե անում
կարծես հորը դեմ հրելու և մեռնելու վերաբ-

կում, բայց մայրը վրա յե հասնում, բռնում
ե նրան ու քաշում մի կողմ:

ԱՍՏՂԻԿ.—Հորդ մի բարկացնի, վորդիս: Ամբ^ր արա-
տես, ինչպես ե գունատվել:

Ռուբիկն ազատվում ե մոր ձեռքից,
անցնում ե մի կողմ մնայլ ու գունատված,
հազիվ գալած իր բորբոքված բարկություն-
նը:

ՍՈՒՈՄՈՆ.—Այդպես:

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Դե, յես գնամ: Ներողություն, վոր ան-
հանգիստ արեցի, Աստղիկ ջան: Եգուց գնամ
յես ել մի դյուլի մոտնեմ: Բարի գիշեր, Սուր-
մոն Բաղդանիչ:

ՍՈՒՈՄՈՆ.—Մնացեք տիկին Մարուսյա: Լավ ե, վոր
յեկել եք: Շուտով Իոսիֆ Արկադիչն ել կգա:
Ֆրապի կամպանյան կդրստվի:

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Ձե, դնամ, չնորհակալ եմ: Մոտս ել
այնքան փող չունեմ:

ՍՈՒՈՄՈՆ.—Վոչինչ, վոչինչ, դավերիս ունեք: Պարտ-
քով կխաղաք:

ԱՍՏՂԻԿ.—Մարուսյա, դե նստիր, թե աստվածդ կսի-
րես: Թեյ կխմենք: Մալինի մուրաբա ունեմ:
Ռուբիկը վերցնում ե գիրքը և անցնում
մյուս սենյակ:

ՍՈՒՈՄՈՆ.—(Նայելով Ռուբիկի յետեվից, դառնում ե
կնոջը) Բան եմ ասում,—չլինեմ—չիմանամ, թե
տանից դուրս ե գնացել:

ԱՍՏՂԻԿ.—Գուցե ժողով ունի:

ՍՈՒՈՄՈՆ.—Ժողով—բան չեմ իմանում: Հենց այդ ժո-
ղովներն են նրանց խելքահան անողը: Մեղա-

վորը դու յես, չաս ես յերես տալիս, չես կա-
րողանում յենթարկել քեզ:

ԱՍՏՂԻԿ.—Բա մարդ, ինչե՞ր ես ասում, յես ի՞նչ յե-
րես եմ տվել նրան: Հազար ասում եմ, խրա-
տում. ել դրանից ավել ի՞նչ կլինի: Ժամանակ-
ներն են մեղավոր, ժամանակները...

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Շատ ճիշտ ես ասում, Աստղիկ ջան,
ժամանակն ե մեղավոր... Այ, վերցնենք մեր
Աչոտի աղա Սուրենին, դեռ մի մատը յերեսիս
յե...

Դուրը քափով բացվում ե և շեմքին յե-
րելում ե ԻՈՍԻՖ ԱՐԿԱԴԻՉ ՍԱԳԻՆՈՎԸ:
Սուրմոնը և Աստղիկը շտապում են նրան ըն-
դառալ:

ՍՈՒՈՄՈՆ.— (Միասին) Համեցեք, համեցեք, Իոսիֆ
ԱՍՏՂԻԿ.— } Արկադիչ:

ՍԱԳԻՆՈՎ.—Բարի յերեկո ձեզ:

Հանում ե վերալվում, վորը վերցնում ե
Սուրմոնը և կախ տալիս:

ՍԱԳԻՆՈՎ.—(Առաջանում ե, տեսնելով Մարուսյա-
յին) Բա՞, բա՞, բա՞, բա՞, այս ո՞ւմ եմ տես-
նում... սկոյլկո լիտ, սկոյլկո դիմ,—ինչպես
ասում են ուսանողները... Ոհո՞, քանի դնում ջա-
հախում եք, սիրունանում եք, տիկին Մա-
րուսյա:

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—(Կարմրում ե դեռատի կնոջ մեջ) Ա-
սում եք, ելի, Իոսիֆ Արկադիչ... Ես ոչերեղ-
ները կթողնեն, վոր մարդ ջահելանա...

ՍԱԳԻՆՈՎ.—Ձե, իսկապես ճամարիտ եմ ասում: Ի՞նչ-

պէս և Գերասիմ Սամոնիչը: Ձառման ինչպէ՞ս
անցավ:

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Շնորհակալ եմ, լավ է: Գերասիմիս
գտումն հաջող անցավ: Փառք աստուծո, այս
անգամ անցավ:

ՍՈՒՈՄՈՆ.—Ասողիկ, ժամանակն ավստս է, էյ մի ու-
շացնի, սեղան պատրաստիր:

ԱՍՏՂԻԿ.—Ինչույն: (Անցնում է սեղան պատրաստե-
լով) Մարուսյա, ոգնիր:

Մարուսյան ոգնում է նրան սեղան պատ-
րաստելու:

ՍԱԳԻՆՈՎ.—Սուրմոն Բագդանիչ, ասում եմ հնդորյա-
կից ել բան դուրս չեկա՞մ, հա: Ելի մենք մեր
որը անց ենք կացնում մեր քեֆով:

ՍՈՒՈՄՈՆ.—Բաս ի՞նչ եյին կարծում: Մենակ բաղերի
ժամանակը մի քիչ լավ չի ընկելու: Ուզածդ
մարդկանց ու բարեկամների հետ չափաի կտ-
րողանաս միասին համարելի դառ կամ ուլ ու-
տելու:

ՍԱԳԻՆՈՎ.—Ե՛, դո՛ւ յե՛լ, քո տունը չինվի, ինչի՞ մա-
տին ես մտածում: Դրա հնարն ել կգտնենք:
Ըսկի վոր չլինի, գիշերները քեֆ կանենք:

ԱՍՏՂԻԿ.—Համեցեք: Նստեցեք խողրեմ: Յես իս-
կույն... (Անցնում է մյուս սենյակ և խկույն
դուրս է գալիս, ձեռքին խաղաքարեր: Գցում
է սեղանի վրա, կխաշրջան բացելով) Թեյն ել
դնեմ պրիմուսի վրա, դամ: Բայց չեմ իմանում
մեզ լավ սովորացրին չայնիկի: (Դուրս է գը-
նում):

ՍԱԳԻՆՈՎ.—Դե, նստենք: Տիկին Մարուսյա, դուք ի՞նչ

դիմաց: Այս յերեկո յես ուզում եմ ամբողջ ժա-
մանակ ձեր դեմքը տեսնել իմ առաջ: (Նստում
է):

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Ելի հինն եք, Իոսիֆ Արկադիչ, չեք
փոխվել բոլորովին: (Նստում է նրա դիմաց):

ՍԱԳԻՆՈՎ.—Ուրիշ կերպ ել չեր կարող... Մտքներովդ
չանցկացնեք ամենեվին:

ՍՈՒՈՄՈՆ.—(Նստում է, վերցնում է խաղաքարերը)
Տուգը բաժանում է: (Գցում է յուրաքանչյուս-
րի առաջ մի մի խաղաքուղք, մինչեւ տուգ
դուրս գալը):

Գալիս է Ասողիկը, նստում է Սուրմոն
Բագդանիչի դիմաց: Սուրմոնը շարունակում
է խաղաքարերը գցել: Տուգը դուրս է գալիս
Սագինովին:

ՍՈՒՈՄՈՆ.—Բաղդավոր եք, Իոսիֆ Արկադիչ, կանայք
սիրում են ձեզ, տուգը դուրս է դալիս ձեզ...
ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Մի խոսքով վեղյոտ... (Ընդհատում է
ինքն իրեն):

ՍԱԳԻՆՈՎ.—Շարունակեցեք, տիկին Մարուսյա, մի
ամաչեք... Նու, վեղյոտ կակ չորտու, այն-
պէս չե՞: Վոչինչ, համաձայն եմ, համա-
ձայն...

Սկսվում է խաղը, վորը ընթանում է
մերթ բացականչություններով, յերթ մոայլ-
մոայլոս ու կենտրոնացած:

ՍԱԳԻՆՈՎ.—Սուրմոն Բագդանիչ, նոր անեկդոտ իմա-
ցե՞լ եք:

ՍՈՒՈՄՈՆ.—Գուցե: Վո՞րը:

ՍԱԳԻՆՈՎ.—Չե, լսած չես լինի: Բոլորովին ասում է.

ինչպես ասում են, կրասկան դեռ չի չորացել: Բայց մի փոքր անհարմար և կանանց ներկայութեամբ:

ՍՈՒՍՈՆ.—Վոչինչ, պատմիր, կանայք սեղանները կփակեն, չեն լսի:

ՄԱՐՈՒՍՅԱ.—Պատմեցեք, Իսաիֆ Արկադելչ, իսկ այսպիսի տեղերում կամաց ասացեք, մենք չենք լսի:

ԱՍՏՂԻԿ.—Պատմեցեք, Իսաիֆ Արկադելչ, խնդրում ենք:

ՍԱԳԻՆՈՎ.—Նու, լավ: Կոտպերատիվում մեծ հերթ և հալաքված լինում: Բոթում են միմիանց, հըրհըրում, կողք ու վտար տրորում: Իսկ զործակատարներն ել, իրենց սովորության համաձայն, մեկ ախոր են կշռում, մեկ եղուց: Հանկարծ հերթում կանգնածներեց մեկը սաստիկ ջղախնացած, սկսում և բղավել թե սա ի՞նչ...

Պատմության ընթացքում բացվում և կից սենյակի դուռը և յերեվում և Ռուբիկը: Նա մի պահ նայում և նրանց մոռյալ, ապա հանդարտ մոտենում և, վերցնում և վերարկուն և նույնպես հանդարտ, գնում և դեպի դուռը:

Հայրը, վոր կիսահակված, ուշադրությամբ լսում և Սագինովին, հանկարծ բարձրացնում և գլուխը և նկատում և նրան:

ՍՈՒՍՈՆ.—Ո՛ւր: Քեզ ասացի տանը մնա:

ՌՈՒԲԻԿ.—(Յետ և դառնում և ասելությամբ լի հայացքով նայում և նրան): *Ձգվելի յեք ինձ համար դուք ձեր ափսեներով, ձեր թղթախաղով,*

ձեր հերթերով ու անեկդոտներով... և ձեր սովորով հասկացողություններով:

Սագինովը և Մարության ընդհատում են խալի և խաղաք-քերը ծածկելով ձեռքերով, հետաքրքրությամբ նայում են նրան: Աստղիկը շփոթված կանգնում և և մնում և այդպես կանգնած: Սուլոմին դեմքն աստիճանաբար կատաղի տեսք է ընդունում: Նա ձեռքն ուժգին խփում և սեղանին ու վոտի ցատկում:

ՍՈՒՍՈՆ.—Այդպե՞ս, հա՞: Կխրատեմ հիմա քեզ: (Հարձակվում և Ռուբիկի վրա, բռնեցնեք բարձրացրած, կամենալով հարվածել):

ՌՈՒԲԻԿ.—(Հանգիստ կանգնած և, սակայն պաշտպանողական դիրք ընդունած) *Ձեռ համարձակվի:*

ՍՈՒՍՈՆ.—Լեզուդ, լակոտ:

Այդ ակնթարթին կամացուկ բացվում և դուռը և յերեվում և Շմոյի գզգզված գլուխը:

ՇՄՈ.—Ներողություն... դուռը ծեծեցի, չլսեցիք... Ռուբիկը տան... (Նկատելով տեսարանը, մի պահ կորցնում և իրեն, ապա արագ թռչում և դեպի Ռուբիկը, իր մարմնով ծածկելով նրան: Հոր բարձրացրած ձեռքը թուլացած կախ և ընկնում կողքին):

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

Չ Ո Ր Ր Ո Ր Գ

Կամյերիտրքուրայի սեմյակը և միջանց-
քից մի կտոր: Սեմյակի դուռը բացվում է
միջանցքի մեջ:

Սեմյակում Հայկուշը և Գարնգը:

Գալիս է ԶԱԼՅԱՆԸ:

ԶԱԼՅԱՆ. — (Չեռք է տալիս) Բարե, ընկերներ:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Ա՛, բարե ձեզ, ընկեր Զալյան: Յե՛րբ եք
վերադարձել:

ԶԱԼՅԱՆ. — Այո՛ր:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Ի՞նչպես անցան գործերը:

ԶԱԼՅԱՆ. — Կոնստանտնուպոլսի իրադրությունները ե հարյուր
տոկոսով:

ԳԱՐՆԳ. — Դա չատ լավ է: Նշանակում է, չուտով
կիրադրածները բամբակի անկախությունը:

ԶԱԼՅԱՆ. — Չեմ կասկածում: Լսեցի Շմոյի հետ փոր-
ձանք ե պատահել: Ինչպե՞ս ե այժմ:

ԳԱՐՆԳ. — Այսօր մոտոն եյի: Առողջանում ե կամաց-
կամաց:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — (Զղայնացած) Զարմանալի տղա յե մեր
Շմոն: Մինչեւ այժմ չվարժվեց քաղաքին:
Հենց իմանում ե քաղաքի փողոցներն իրենց
հանդ ու լեռներն են, վոր ուր ուղենա, գնա,
ինչպես ուղենա, վաղ տա, կամ ցանկացած
տեղը կանգնի իր համար:

ԶԱԼՅԱՆ. — Մանրամասնությունները գիտե՞ք:

ԳԱՐՆԳ. — Ասում ե, վոր այդ յերեկո ուսուցիկ մը
տաղադր անցնելիս ե յեղել հատող փողոցով
և չի նկատել սրընթաց առաջացող ավտոն և
նույնիսկ սուլոցը չի լսել: Իսկ յերբ սթափ-
վել ե և փախել, վտառը սահել ե ու վաթք ե
ընկել: Շոֆերն հազիվ հաջողեցրել ե ավտոն
կանգնեցնել, բայց սրունքը մնացել ե տակն ու
վնասվել: Իրեն փոխադրել են հիվանդանոց,
իսկ շոֆերին ձերբակալել են:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Իմ կարծիքով շոֆերն հանցավոր չէ:

ԶԱԼՅԱՆ. — Վո՛չ, աշուտամենայնիվ շոֆերը պարտա-
վոր ե բոլոր դեպքերում զգաստ լինել:

ԳԱՐՆԳ. — Շմոն ել շոֆերին հանցավոր չի համա-
րում: Յերբ իմացել ե նրան ձերբակալելու մա-
սին, խնդրել ե ազատել, հանցանքն ամբողջա-
պես իր վրա վերցնելով:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Այդ արդեն իզուր: Շոֆերը պիտի նըս-
տեր:

ԳԱՐՆԳ. — Նու, չգիտեմ: Մեկ ասում ես, վոր շո-
ֆերն հանցավոր չէ, մեկ ել գտնում ես, վոր
պիտի նստեր: Շմոն արդպես չի մտածել: Շո-
ֆերն ազատվելուց հետո չտապել ե Շմոյին
տեսնելու: Նրանք այժմ սերտ բարեկամացել
են: Շոֆերն ամեն ուր այցելում ե նրան:

ԶԱԼՅԱՆ. — Այո, Շմոյին դա հատուկ է: Նրա մեջ կա
դաշտերի ընդարձակություն և լեռների վե-
հույթյուն: Նա ինքը բնությունը լինի կարծես:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — (Արիամարիակյան) Պոյե՛ղիս յե...

ԶԱԼՅԱՆ. — (Ծիծաղում է) Բռա՛վո, Հայկուշ:

ԳԱՐՆԳ. — Շմոն ել շոֆերի հետ ե կապվել: Ասում
ե, չատ խելոք և կայուն տղա յե:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Սա ի՞նչ խայտառակություն ե, ինչո՞ւ
յեն ընկերներն այսչափ ուշանում:

ԶԱԼԹԱՆ. — Ուրիշ ի՞նչ կա:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Հակահրոնական յերեկույթի պատրաս-
տություններ ենք տեսնում:

ԳԱՐԻԳ. — Պիես ենք ուզում պատրաստել, բայց
փորձերը ղեկավարող չկա:

ԶԱԼԹԱՆ. — Այդ յես հանձն եմ առնում:

ԳԱՐԻԳ. — Իսկապե՞ս: Հիանալի յե: Ծնորհակալու-
թյուն, ընկեր Զալյան:

Ներս եմ գալիս յերկու հոգի և գլխով
քեքեկակի բարեվիշտով, նստում եմ:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — (Նայում է բազկի ժամացույցին) Ուշա-
նում եք, ընկերներ:

ԱՌԱՋԻՆԸ. — Ճիշտ ե, բայց ժողովից ենք գալիս:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Նու, լավ: Անցնենք գործի՝ Կոմյերիտ-
բյուրոյի հերթական նիստն հայտարարում եմ
բացված: Որակարգում կան. — Ինֆորմացիոն
զեկուցում հակահրոնական յերեկույթի պատ-
րաստման մասին, ղեկուցող ընկեր Գարիգ:
Յերկրորդ՝ Ռուբիկ Վարադյանի դիմումը կոմ-
յերիտմիտիային մեջ ընդունվելու մասին. կը
զեկուցեմ յես: Յեվ ընթացիկ հարցեր: Ուրիշ
հարցեր կա՞ն: Զկան: Յես առաջարկում եմ,
ընկերներ, յերկրորդ հարցը դարձնել առաջին:
Առարկություն չկա՞: Որակարգը հաստատ-
վում ե:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ. — Չեվականությունները թող: Անցի՛ր
ուղղակի ղեկուցման:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Յես սկսում եմ: Մեր դպրոցի աշակերտ
Ռուբիկ Վարադյանը դիմում եր ներկայացրել

Կոմյերիտմիտիային շարքերն ընդունվելու:
Բյուրոն վորոշեց նյութ հավաքել, ապա մի-
այն ըննության առնել նրա դիմումը: Այդ աչ-
խատանքը բյուրոն հանձնարարեց ինձ: Յես
նյութեր և անհրաժեշտ տեղեկություններ հա-
վաքեցի: Կարծում եմ, բոլորդ ել ինձ հետ
համաձայն կլինեք, վոր Ռուբիկը մեր տեխ-
նիկումի լավագույն և պատրաստված աշա-
կերտներից մեկն է ու հասարակական աշխա-
տանքներում մեծ ակտիվություն է հայտա-
բերել մինչեւ այժմ: Բավական է հիշատակել
ՄՈՊՐ-ի բջիջի աշխատանքները մեր տեխնի-
կումում: Ընկեր Ռուբիկի նախագահ ընտրվե-
լուց հետո, աշակերտությունը համարյա հար-
յուր տոկոսով ընդգրկված է ՄՈՊՐ-ի շարքե-
րում: Ապա՝ նրա յեկույթը պատի թերթում
դասատու Արտաղյանի արտահայտած մտքերի
դեմ: Նա իր այդ հողավածով ցույց տվեց, վոր
Կոմյերիտմիտիային շարքերում լինելու պատ-
րաստություն ունի: Այդ բոլորի հիման վրա,
նրան Կոմյերիտմիտիային շարքերն ընդունելու
համար պետք է վոր արգելքներ չլինեյին, սա-
կայն...

ԳԱՐԻԳ. — (Վոր ամբողջ ժամանակ ուշադիր լսում է,
անհամգիստ շարժում է անում տեղում) Սա-
կայն...

Մյուսները նույնպես ավելի յեմ լարում
ուշադրությունները:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — (Շարունակում է) Սակայն կան արգելք-
ներ... և... բավական չատ...: Նախ և առաջ
— նրա ծագումը: Հայրը յեղել է նախկին չի-

նորմիկ, ունեցել է սեփական տներ, պահել է ծառաներ և այլն: Նա իր հայացքներով միանգամայն ոտար է խորհրդային իշխանության: Ներկայումս ել վարում է դուռ մեղչանական կյանք, հայհոյում է կոմունիստներին և ինչ վոր փոփոխության է սպասում: Ռուբրիկը վրձ մի աղղեցություն չունի իր ծնողներին, մանավանդ հոր վրա:

ՁԱԼՅԱՆ.— Նու, այդ բանում դու չատ հեռու յես դրնում, Հայկուշ: Աղղեցությունն այդչափ հեշտ բան չէ. վերցրեցիր ու աղղեցիր: Ռուբա պետք է լինել, վոր Ռուբրիկն ինքը չի ընկել հոր աղղեցության տակ, ինչպես մեր աշակերտության մի մասը: Ընդհակառակը, հարկավոր է նրան դուրս հանել այդ միջավայրից ու կապել ավելի առողջ միջավայրի հետ:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— Յես միանգամայն համաձայն կլինեյի քեզ հետ, ընկեր Ձալյան, յեթե միայն դա լիներ: Դժբախտությունը նրանումն է, վոր Ռուբրիկն ինքն ամբողջապես գտնվում է հոր աղղեցության տակ և իր բոլոր քայլերն անում է նրա թելադրանքով: Նրա թե աղտիվությունը, թե հողվածները և թե ընդհանրապես բոլորը—մի ինչ վոր հետին նպատակ են փնտրում...

ԳԱՐԻԳ.— Հայկուշ, դու սխալվում ես, չի կարող պատահել: Յես Ռուբրիկին լավ եմ ճանաչում, նա չատ անկեղծ տղա յե:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— Իմ ասածները դատարկ բառեր չեն: Յես ունեմ ապացույցներ: Նրա դասընկերներից մի քանիսը, վորոնցից մեկը նույնիսկ նրանց տան դրկից է, զրավոր հաստատում են, վոր իրենք

այդ բոլորը լսել են իր իսկ բերանից: Ահա այստեղ է: (Փնտրում է քաղերում) Գտա: Ահա: (Նայում է ստորագրությունների) Վահագ, Պերճ, Սիրան:

ԳԱՐԻԳ.— Ա՛խ, նրանք են... Յես նրանց ասածներին չեմ հավատում:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— Գիտեմ, ընկեր Գարիգ: Նրանք յերեքով ել անհարադատ են մեզ, բայց մի մոռացե՛ք, վոր նրանք միմիանց ավելի լավ են ճանաչում, քան մենք: Ուրախ պետք է լինել, վոր նրանք իրենց զաղտնիքները բաց են անում մեր առաջ: Նրանք այդ խնդրում անգիտակցաբար ոժանդակում են մեզ:

ՁԱԼՅԱՆ.— Նու, չնորհակալ ենք նրանց ոժանդակությունից: Հարկավոր չէ: Այդ հարցում, Հայկուշ, դու սխալվում ես արդեն: Գո ասելով դուրս է գալիս, վոր կուսակցությունը պետք է նշանակություն տա նրանց ասածներին և նույնիսկ կարծիքներին:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— Յես այդ չառացի: Միայն նրանց կարծիքներն ոգտադործելը յես գտնում եմ նպաստավոր:

ՁԱԼՅԱՆ.— Այո, բայց պետք է պարզել այն պատճառները, վորոնք հիմք են ծառայում նրանց, ինչպես դու յես կարծում, Ռուբրիկի դեմքը պարզել մեր առաջ:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— Յես, իհարկե, չեմ կարծում, վոր դա լավ դիտավորություն է արվում նրանց կողմից: Բայց այս դեպքում դա ինձ չի հետաքրքրում ամենևին:

ՁԱԼՅԱՆ.— Սխալ է: Ստացվում է մի տեսակ չաղ-

կապ ձախ և աջ թեքումների: Յերկուսն ել վը-
տանդավոր են:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Դա միայն զգուշություն ե: Սակայն, ըն-
կերներ, բացի դրանից, կա նաև մի ուրիշ վը-
կայություն: Ահա: (Փնտրում է քղթերում)
Ինչվոր մի Սերյոժա... (վերցնում է մի
քաղթ) Ասեմ ընկերներ, իմ հավաքած տեղե-
կություններից պարզվեց, վոր այդ Սերյոժան
բավական լավ համարում ունեցող խորհրդա-
յին հաշվապահ է: Ահա այդ Սերյոժան գրում
է, վոր վերջերս իրենց տանը յեղած ընկերա-
կան փոքրիկ խնջույքի ժամանակ, Ռուբիկը
խմել-հարբել է, սկանդալ է սարքել, իրեն
պահել է անվայել, խուլիզանություն է արել
ու պարծեցել է, վոր շուտով ինքը մտնելու յե
Կոմյերիտմիության մեջ և այն ժամանակ ինքը
գիտե ինչ կանն: Թող մի տոմսը գրպանս դը-
նեմ, —ասել է, —յես ցույց կտամ բոլորիդ, թե
ո՞վ եմ յես: Ահա այդպես, ընկերներ: Կար-
ծում եմ պարզ է արդեն:

ԳԱՐԻԳ. — (Տարակուսած) Յեթե այդպես է... Բայց
չատ զարմանալի յե... Ուղղակի անհավատա-
լի...

ԱՌԱՋԻՆ ԱՆԴԱՄ. — Պարզ է արդեն:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Ընկերներ, Կոմյերիտմիության շարքերի
հստակությունը պահանջում է բալլչեվիկյան
վճռականություն:

ՅԵՐԿՐՈՐԴ ԱՆԴԱՄ. — Վերջ տանք, ընկերներ: Հասկա-
նալի յե: Խնդիրն արդեն պետք է սպառված
համարել:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Այո, ընկերներ, յես ել կարծում եմ,
պետք է խնդիրն սպառված համարել: Յես առա-
ջարկում եմ Ռուբիկ վարադյանի...

Այդ ժամանակ միջանցում յերելում է
Ռուբիկը և ներքին ուրախությունից փայ-
լող դեմքով առաջանում է դեպի բյուրոյի
սեմյակը:

ՀԱՅԿՈՒՇ. —... Ռուբիկ վարադյանի դիմումը կոմյե-
րիտմիության մեջ ընդունելու մասին, մե-
ծել, վորպես մեզ անհարազատ տարրի: Ուրիշ
առաջարկ չկա: Քվեարկում եմ իմ առաջար-
կը: Ո՞վ է համաձայն: (Բարձրանում են ձեռ-
քեր):

ՋԱԼՅԱՆ. — Յես թեև միանում եմ, բայց առաջարկում
եմ վերջնական համարել:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Թողեք, ընկեր Ջալյան, զգուշությունն
այս դեպքում տեղին չէ: Առաջարկն անցնում
է միաձայն...

Դուռը բացվում է և ներս է մտնում Ռու-
բիկը: Մի ընդհանուր հայացք նետելով քա-
լորի վրա, նա առաջանում է դեպի սեղանը:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — (Նայում է նրան) Ի՞նչ կասեք ընկեր
Ռուբիկ:

ՌՈՒԲԻԿ. — Այսոր ջննվում է իմ դիմումը...

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Այո: (Ձոր) Սակայն Կոմյերիտմիու-
թյունը ձեր տեղը չէ... Մերժված է:

ՌՈՒԲԻԿ. — (Յնցվում է նրա սուր խոսքերից) Այսին-
քն... Ձեմ հասկանում, ընկեր Հայկուշ:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — Իդուր... Դու պետք է լավ իմանայիր,
վոր քո մտադրությունները գաղտնի մնալ չե-
լին կարող...

ՌՈՒԲԻԿ. — Իմ մտադրությունները... Ձեմ հասկա-
նում:

ՀԱՅԿՈՒՇ.—Այո, ձեր մտադրութիւնները... Նույն լավ, այդ մասին հետո, այժմ նիստ ե:

ՌՈՒՅԻԿ.— Հասկանում եմ... (Հայացքը մոլոր պտըտում է սենյակում մեկից-մյուսին, ապա դանդաղ դուրս է գնում, կամացուկ ծածկելով իր յետեւից դուռը):

Սենյակում մի առժամանակ լուռ-լուռ է տիրում, վորն ընդհատում է Հայկուշի ձայնը:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— Նիստը չարունակվում է: Այդպես: Որակարգի առաջին հարցն սպառված է: Անցնում ենք յերկրորդ հարցին: Խոսքը քեզ է պատկանում, ընկեր Գարիկ: Ձեզուցման համար տասը բոլոր:

Ռուբիկը մինչ այդ դանդաղ անցնում է միջանցքով: Սակայն նա դեռ լավ չի պատկերացնում կատարվածը: Կանգ է առնում, ինչվոր լարված մտածելով: Չեռքին բռնած գլխարկն անկատելի բնկնում է հատակին:

ՌՈՒՅԻԿ.— Այդպես... Իմ տեղը չե... Բայց ամենավին չեմ հասկանում... Սակայն այնտեղ ել իմ տեղը չե... Վո՛չ, այնտեղ իմ տեղը լինել չի կարող... Այդ դեպքում ո՞ւր է իմ տեղը:

Միջանցքում յերեւում է Սիմոն քիճեկ, ինքն իրեն փնք-փնքալով:

ՍԻՄՈՆ ԲԻՉԱ.— Ըստեղ ժողով... Ընտեղ ժողով... Կես քշեր ա համարյա, բայց դպրոցի դուռը փակած չի... (Նկատելով անշարժ կանգնած Ռուբիկին, ֆայլերն ուղղում է նրա կողմը): Հը՞, դու յեւ ժողով ունես:

ՌՈՒՅԻԿ.— (Նրա ձայնից սքստվում է) Չե՛, Սիմոն բիճա, իմ ժողովը վերջացավ:

ՍԻՄՈՆ ԲԻՉԱ.— (Չաբացած) Դե վոր վերջացավ, ել մնալու բան չկա, զնա, արդեն կես քշեր ա դռնել, հըմի ուր վոր ա, դուրեկը կխփի:

ՌՈՒՅԻԿ.— Ճիշտ է Սիմոն բիճա, ուշ է, դուրեկը կխփի:

ՍԻՄՈՆ ԲԻՉԱ.— Կխփի: Գնա տուն, վորդի: Հայրեկդ հիմի անհանդիստ կլինի:

ՌՈՒՅԻԿ.— (Մեքենայորեն) Հայրե՞կս... Յես հայրեկ չունեմ...

ՍԻՄՈՆ ԲԻՉԱ.— (Կարծես կռակելով ինչ վոր բան) Յե՛րբ սլատահեց եդ դժբախտութիւնը, վորդի... Ճանաչում եյի, լավ մարդ եր... Դիմնաղի ակտերի ժամանակ միշտ կգար... Աստված հողին լուսավորի...

ՌՈՒՅԻԿ.— (Ժպտում է տխուր) Չե՛, Սիմոն բիճա, հայրեկս վողջ է առողջ է:

ՍԻՄՈՆ ԲԻՉԱ.— (Տարակուսած) Եդ բա վո՞նց... Վոր ասես, բան չեմ հասկանում... Համ հայրեկդ սող ա, համ ել հայրեկ չունես... Հիմի յեկատեք, թե Սիմոն բիճեն հին բաներն ա միշտ միտ բերում... Բա դե առաջ ո՞վ եր իմացել եդ աստակ բաներ...

ՌՈՒՅԻԿ.— Կպատահի, Սիմոն բիճա... Պատահում է, վոր մարդ հայր ունի, բայց հայր չունի... Տուն ունի, բայց տուն չունի, ինչպես հիմի յես... Ե՛հ, զնամ: Բարե դիշեր, Սիմոն բիճա, մի նեղացիր: (Բայլ է անում գնալու):

ՍԻՄՈՆ ԲԻՉԱ.— Սպասի: Եդ ինչե՞ր ես ասում, վո՞նց թի տուն չունես:

ՌՈՒԲԻԿ.— Պատահում է, Սիմոն բիձա: Բարի գիշեր:
ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.— Կաց ասում եմ: Ես ցուրտ-սառնա-
մանիքին բա ո՛ւր ես գնում:

ՌՈՒԲԻԿ.— Յուրաքանչյուր լավ է հիմի ինձ համար... Գճու-
վացնի....

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.— Հիմար-հիմար մի խոսա: Արի գը-
նանք իմ ոթաղը: Յես ու պառավին ենք, մի
հնարքով յուր կերթանք, մինչեւ եգուց մի
բան կանես:

ՌՈՒԲԻԿ.— Շնորհակալ եմ, Սիմոն բիձա: Քնելու տեղ
ունեմ, քեզ նեղութուն չեմ տա: (Գնում է):

Սիմոն բիձան կանգնում է տարակու-
սած, ապա քայլ է անում նրա յետեւից:
Վառքը կաշում է գլխարկին: Կռաւում է,
բարձրացնում, շտապ անցնում է տալիս:

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.— Վարդի, գլխարկդ....

ՌՈՒԲԻԿ.— (Նոր միայն գգում է, վոր գլխարկը գլխին
չէ: Վերադառնում է, վերցնում է նրա ձեռ-
քից, ծածկում է) Բարի գիշեր: (Շտապ գը-
նում է):

ՍԻՄՈՆ ԲԻԶԱ.— (Կանգնած է անշարժ, նայում է նրա
յետեւից, ապա քրքումնում է ինքն իրեն) Ա-
սում են մի փնթփնթա, Սիմոն բիձա: Դե արի
ու մի փնթփնթա... Վոչ հորն ես հասկա-
նում... վոչ ել տղից ես գլուխ հանում....
Խելոք տղա յա, հերն ել ժամանակին պատվով
մարդ... Դե արի ու հասկացի դրանց... Չե,
գրուտ, վոնց յերեւում ա, շատ եմ պառա-
վել, գժար եմ գլխի ընկնում աչխարհի բա-
ները...

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

Հ Ի Ն Գ Ե Ր Ո Ր Դ

Դասարան դահլիճին կից: Մի անկյու-
նում և լուսամտի գոգում դրված են զա-
նազան լարային և փողային նվագելու գոր-
ծիքներ: Նստարանների վրա փռված են մոր
գրված պալատներ: Մի այլ նստարանի վրա
խառնիխուռն նետված են վերարկուներ:
Նստարանների առջեւ՝ սեղան, վրան մուրն
և մեխեր:

Շարունակ մուտք ու յեւթ են անում ա-
շակերտ-աշակերտուհիներ... տանում են,
քերում են զանազան իրեր:

Սենյակն ունի մի դուռ միջանցքի կող-
մից և մի դուռ՝ մեջտեղում, դեպի դահլի-
ճի բեմը: Դռան մի փեղկը բաց է և առա-
ջը մի արկղ է դրած, վորի վրայով բար-
ձրանում իջնում են մասնակցողները:

Դասարանում գտնվում է միայն եղիկը.
վարը կանգնած մեծ քմբուկի մոտ, ձեռքով
շփում, յերբեմնակի խփում է և ձայնից
հրնվում է: Նա ընդհանրապես խիստ վագե-
վորված է և ուրախ տրամադրությամբ մեջ է:

ԵԴԻԿ.— (Թեքվակի խփում է քմբուկին) Մուգիկը կը
թնդա, բարաբանն հասես կողորդա ու յես
թուրս հանած, ձայն կտամ... ընկերներ, ա-
ռաջ, թշնամու վրա... չըջապատել... լավ

կլինի չատ... Թշնամուն կհաղթենք... Անպայ-
ման կհաղթենք... Հետո նրանց զերի բռնած,
կբերենք Սափնարկոմ... Իսկ հետո... հետո
յեւ յես կգնամ ուսումս չարունակելու...

Բեմի կողմի դռնից իջնում է Հայկուշը:
Նա հուզված է, խառնվել է, չգիտե վարից
սկսել: Զայիմ է, մագերը գոգգոված:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— (Նկատելով Եղիկին քմբուկի հետ խա-
ղախ) Այդ ի՞նչ ես տեսում, չեմ ասե՞լ, ձեռք
չտաք: Կպատուի, ու ե արի պատասխան տուր:
Հայդա: Գնա դա՛շխճ տղաներին ողնիր:

Եղիկը դուրս է գնում դեպի միջանց:
Հայկուշը մտախնամ է պրակտներին. որո-
գում է, աչքով չարացել են: Այդ ուզում
է հավաքել, բայց կանգ է առնում անորոշ:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— Են անպիտան Շմոն եւ ժամանակ գտավ
ավտոմոբիլի տակ ընկնելու: Ավտոյի տակ վոր
ընկած չլինեք, այժմ ամեն բան պատրաստ
կլինեք: Շատ զոչաղ տղա յե: (Տեսնելով, վար
կանգնելով բան դուրս չի գա, հավաքում է
պրակտները, մտախնամ է սեղանին, վերցնե-
լու մուրնը և մեխերը):

Ներս է գալիս Զայիմը:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— (Հարձակվում է նրա վրա) Այս ո՞ւր եք,
յես մենակ ի՞նչ կարող եմ անել: Ո՞ւր են
մյուսները:

ԶԱԼՅԱՆ.— Հանգիստ, ընկեր Հայկուշ, ամեն ինչ իր
ժամանակին կլինի. հանգստացիր:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— Կլինի... Հասարակությունն արդեն հա-
վաքվում է, իսկ դա՛շխճը դեռ պատրաստ չէ:
Նրանց ներկայությամբ հո չե՞նք զարդարելու:

ԶԱԼՅԱՆ.— Վոչինչ, թեկուզ և նրանց ներկայու-
թյամբ: Ավելի լավ կլինի, նրանք եւ կոգնեն
մեզ:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— Ծաղրո՞ւմ ես, ինչ:

ԶԱԼՅԱՆ.— Ամենովին: Ճշմարիտ եմ ասում, ավելի
լավ կլինի: Այսպես տեսած, կոնտակտ դա՛շխճի
և բեմի մեջ:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— Նու, լավ: Վերցրեք պրակտները և խը-
փեք պատերին: Վերցրեք: Ահա մեխերը և
մուրճը: Այնտեղ տղաներ կան, կանչեցեք ող-
նելու: (Տալիս է պրակտները, մեխերը և
մուրնը):

ԶԱԼՅԱՆ.— (Այդ ամենը ձեռքին բռնած, նայում է նը-
րան ու ընկերական ներողամտությամբ ժրպ-
տում է) Լավ:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— Ի՞նչ եք նայում ինձ այդպես ու ժպտում:
Դե գնացեք:

ԶԱԼՅԱՆ.— (Ծիծաղում է) Գնում եմ: Լավ հրամա-
նատար կլինեք, ազնիվ խոսք: Տղաները ճիշտ
են նկատել:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— Դե, դե, կո... (հանկարծ գգալով, վար
ընկերական մտքամտությամբ այս դեպքում այն-
քան ել տեղին չէ, բնականաբար է, կարմրե-
լով):

ԶԱԼՅԱՆ.— (Ըմբռնելով նրա դուրսը) Բռավո,
ազնիվ խոսք, բռավո: Վոչինչ, վոչինչ, ա-
զատ յեղիր: Դե, գնացի: (Գնում է, բեմ տա-
նող դռնով):

ՀԱՅԿՈՒՇ.— (Հանկարծ հիշելով) Թու, դրողը տանի,
մեկը գլուխ ես բերում, մյուսն է մնում:
Ծրագիրը, ծրագիրը չի կազմած: (Ծայն է տա-

լիս) *Եդիկ, Եդիկ*: (Բեմի կողմի դռնից վազելով ցած և բռնում Եդիկը) *Եդիկ, վազ տուր Գարիգին գտիր, ասա թող ծրագիրը կազմի: Հասկացա՞ր: Ասա շուտ անի: Բայց չե, սպասիր ինքս գնամ: Հարկավոր ե կարգը փոխել: Ռուբիկը պիտի գեկուցեր, բայց նա յեւ քանի որ ե չի յերեւում, մեջտեղում չկա: Նրան եւ ինչ ե պատահել, չեմ հասկանում: Հարկավոր ե ուրիշի հանձնարարել: Տեսնենք ո՞վ հանձն կառնի: (Շտապ դուրս ե գնում):*

Եդիկը մնում ե միայնակ: Կրկին մտեմունքով ե քննարկում և սկսում ե մտախնդրով կամացուկ քննարկել:

Դուռը բացվում ե և յերեւում ե Արամի գլուխը: Եդիկը քննարկով գրազված, չի կրկնում նրան:

ԱՐԱՄ.— (Ձայն ե տալիս) *Եդիկ*:

ԵԴԻԿ.— (Նրա ձայնից հանկարծակի գալով, ցնցվում ե և մատներն ավելի ուժգին են կաշում քննարկին, վարի բարձր բռնաբանից նա ավելի վախեցած, յետ ե ընկրկում, սակայն նկատելով Արամին, հանգստանում ե և ժպտում):

ԱՐԱՄ.— *Մենա՞կ ես:*

ԵԴԻԿ.— *Աբի, Արամ, տես ինչ լավ բարարան ե... Յես իմ գործատում անպարտան այսպիսի բարարան կունենամ:*

ԱՐԱՄ.— (Մտածում ե, դիտում ե) *Ծիշտ ե, լավ բարարան ե: (Հանկարծ ուրախ վազելով դուրս) Եդիկ, կարող ես ինձ չորհուրդ տրու: Արդեն վերջացած ե: Յես տրակտորիստ եմ դառնում: Հայրս համաձայն ե: Միայն գրում*

ե, վոր հարկավոր ե առաջ դպրոցն ավարտել: ԵԴԻԿ.— *Իհարկե տրակտորիստն ել պիտի լավ ստամ ունենա:*

ԱՐԱՄ.— *Ամառն ել աշխատելու յեմ կոխողում:*

Բեմի յետեւ ձայն.— «ՏՂՆՐՔ, Ո՞վ ԿԱ ԱՅԴՏԵՂ, ՅԵԿԵՔ ԱՅՍՏԵՂ, Ո՞ՆԵՑԵՔ»:

Եդիկը և Արամը վազելով դուրս են գնում քեմ տանող դռնով:

Բեմը մի առ ժամանակ դատարկ ե:

Հանդարտ փայլերով գալիս ե Ռուբիկը: Նրա դեմքը գունատ ե: Նայում ե սեղանում յեղած իրերին, ապա մտածում ե սեղանին ու նստում մտի արթուն:

Բեմի յետեւից հնչում ե աշխատող աշակերտների ուրախ բացականչություններն ու խոսակցությունները: Ռուբիկի դեմքը փայլում ե անցողիկ մի ժպիտով:

ՌՈՒԲԻԿ.— *Աշխատում են... Ուրախ են... Զարդարում են դահլիճը... Ինչ լա՞վ ե... Գնամ յես ել... (Ուզում ե կարծեք տեղից յեկնել, բայց շարժումը մնում ե անգործադրելի): Իսկ յեթե չընդունեն...*

Տիրում ե լուրջություն:

Դուռը քափով բացվում ե և հեմակի ոգնությունը ցատկաբեկ, ներս ե ընկնում Շմոն: Նա աասիկ ուրախ ե: Ժպտում ե:

ՇՄՈ.— *Յեկա: Հը՞, ո՞վ կա այստեղ: Ո՞ւր եք կորել: Մեռե՞լ եք: (Նկատելով սեղանին հակված Ռուբիկին, բացականչում ե ուրախ) Ռուբիկ: (Ցատկաբեկ հեմակի ոգնություն, հասնում ե նրան):*

ՌՌԻՖԻԿ. — (Նրա ձայնից ցնցվելով, բարձրացնում է գլուխը և տեսնելով նրան ժպտում է) ՇՄՈ՛ :

ՇՄՈ՛՝ հասնում եմ նրան, գրկում եմ: Համարարվում եմ:

ՇՄՈ՛. — Յեկա: Աղատվեցի: Ասում եմ, ընկերներ, թողեք դնամ, այս յերեկո՝ յես պետք ե դպրոցում լինեմ, մենք պետք ե այս գիշեր ծնունդի հերը անիծենք, դուրս դրեցեք ինձ: Նրանք թե՛ անկարելի յե, դեռ մի չորս-հինգ որ ել պիտի մնաս: Ասում եմ հասկացեք, չի լինի, յես պետք ե այնտեղ լինեմ, յես պարզ ե իմ ընկերներին հետ լինեմ... Նրանք ելի իրենցն են շարունակում. — չի կարելի, վոր չի կարելի: Դե լավ, ասում եմ, վոր այդպես ե, յես ել կփախչեմ: Այն ժամանակ դուք պատասխանատու չեք լինի, կասեք փախավ: Նրանք և այսպես, և այնպես, — թե վտուրդ դեռ լավ չի կրպել, կարող ե հետևանքը վատ լինել, կարող ես կաղ մնալ: Բայց յես շարունակ իմն եմ կրկնում. — չե վոր չե, պիտի դնամ: Թող կաղ մնամ, ասում եմ, միևնույն ե, կաղ-կաղ ել կարող եմ չորանություն անել, այծերի հախից դալ: Վերջը տեսան հնար չկա, յես իսկապես կարող եմ փախչել, բերեցին այս հենակը, թե դե լավ, այս գիշեր դնա, բայց վաղը կրկին վերադարձիր, մինչեմ վտուրդ բուրովին առողջանա: Այդպես ել համաձայնություն կնքեցինք: Յեկա: Դու ի՞նչ ես նստել այստեղ, վերկաց դնանք այնտեղ, տեսնենք ի՞նչ են անում... (Հանկարծ ընդհատում է ինքն իրեն) Սպասիր, ինչո՞ւ յես այդպես

թիված: Հիվանդ հո չե՞ս: Դե խոսք ասա յե, ի՞նչ ես լեզուդ կուլ տվել: Ի՞նչ ե պատահել: (Ցնցում է նրան):

ՌՌԻՖԻԿ. — Վոչինչ, ՇՄՈ՛ :

ՇՄՈ՛. — Հա, դե վոր վոչինչ, գնանք: Դե ի՞նչ ես նըստել, վեր կաց:

ՌՌԻՖԻԿ. — Չե, ՇՄՈ՛: Յես այնտեղ չեմ գա:

ՇՄՈ՛. — (Սաստիկ զարմացած) Ինչո՞ւ:

ՌՌԻՖԻԿ. — (Հաղիվ լսելի) Նրանք կարող են ինձ դուրս անել:

ՇՄՈ՛. — (Աղշափից մի փայլ յետ ե գնում) Ի՞նչ...

ՌՌԻՖԻԿ. — Յես ձեր շարքում լինել չեմ կարող:

ՇՄՈ՛. — (Ավելի յեղա աղշած նրա խոսքերից) Չեմ հասկանում, ասումս վկա, չեմ հասկանում: Սխալ ինչո՞ւ:

ՌՌԻՖԻԿ. — Դիմումս մերժեցին:

ՇՄՈ՛. — Մերժեցի՞ն...

ՌՌԻՖԻԿ. — Գտան, վոր յես անհարազատ եմ:

ՇՄՈ՛. — (Նոր միայն ըմբռնելով բալի եյաբյունը) Սպասիր, սպասիր: Բյուրոն քննեց դիմումդ:

ՌՌԻՖԻԿ. — Բնեց և գտավ, վոր կոմյերիտմիության շարքերն իմ տեղը չե:

ՇՄՈ՛. — (Սաստիկ բարկացած) Թո՛ւ, յես ձեր ինչը ասեմ... այսպես ել սխալվել... Ախր ասում ես յի տղին կուտեն... Սպասիր, խելոք գլուխ, հապա ինչո՞ւ մինչեմ հիմի աղ մասին ինձ չես ասել:

ՌՌԻՖԻԿ. — Ի՞նչ ասելի, դու հիվանդ եյիր:

ՇՄՈ՛. — Ի՞նչ ասելի... Դիմե՞լ ես ուսկյո՞ւմ:

ՌՌԻՖԻԿ. — Վոչ: Ի՞նչ կարիք կա ինձանով զբաղեցնել:

ՇՄՈ— Վոչ ու... Ի՞նչ եմ ասել քեզ, հը... Ե՞լի հը-
պարտությունդ բռնել ե: Հազար ասել եմ,
թող այդ հիմար սովորությունդ: Այստեղ հը-
պարտության բան չկա: Անձնականի խնդիր չե:
Այստեղ ընդհանուր դործի հարց ե և վոչ թե
քո անհատական դործը: (Համկարծ մի բան
վորոշելով): Վո՞րտեղ են նրանք, յես հիմի
կարարգեմ: Տակն ու վրա կանեմ, քար ու քանդ
կանեմ: Դու այստեղ սպասիր: Տես չգնաս, յես
չուտով կվերադառնամ: (Հեմակը քիկքը-
կացնելով հատակին, շտապ ուզում ե դուրս
գնալ):

ՌՈՒԲԻԿ— (վախեցած) Հարկավոր չե՛, Շմո:

ՇՄՈ— Դո բանը չե: Սպասիր ասեցի: (Դուրս ե վա-
զում):

Ռուբիկը, տրտում մի ժպիտ շուրթե-
րին, նայում ե նրա յետեվից, ապա մարում
ե ժպիտը ու նա կրկին կախ ե գցում գը-
լուխը:

Ներս եմ գալիս վահագը և Սիրանը:
ՎԱՀԱԳ— Ե՛, ինչո՞ւ յեկանք այտեղ: Այստեղ հետա-
քըքիր չե, գնանք դահլիճ: Տեսնենք ինչպես
են աշխատում մեր ակտիվիստները: (Նկատե-
լով սեղանի մոտ կեամ Ռուբիկին) Ա՛, հար-
գանքներս ապագա կոմյերիտականին:

ՌՈՒԲԻԿ— (Նայում ե նրան, գումատվում ե: Վռչիմչ
չի պատասխանում):

ՍԻՐԱՆ— (Նայում ե նրան, լուռ, ապա շուռ ե գալիս
դեպի վահագը) Գնանք:

Վահագը և Սիրանը ուզում են դուրս
գնալ:

ՌՈՒԲԻԿ— (Կիսաքարճարանում ե տեղում, ուզում ե
կարծես վազել նրանց յետեվից) Սիրան:

ՍԻՐԱՆ— (Դառնում ե դեպի նա, ծաղրական) Ի՞նչ
եք հրամայում, ընկեր ակտիվիստ:

ՌՈՒԲԻԿ— Ի՞նչ ե պատահել, Սիրան, չես ուզում
հետս ե՞լ խոսել:

ՍԻՐԱՆ— Ի՞նչ ակտի պատահի, ընկեր կոմսոմոլ...

ՌՈՒԲԻԿ— Այդպե՞ս...

ՍԻՐԱՆ— Այո, այդպես: Դու հարբեցող ես, խուլի-
զան ես... Յերեմի մոռացել ես:

ՌՈՒԲԻԿ— Յե՞ս... խուլիզա՞ն... Ճշմարիտ ե, յես
այն որ մի փոքր հարբել եյի... Առաջին ան-
գամ եյի գինի խմում... Սովոր չեմ յես գինի
խմելու: Խմեցի այն ել, վորովհետև շատ ըս-
տիպեցիք:

ՍԻՐԱՆ— Ուրիշներին հավատացրու:

ՌՈՒԲԻԿ— Աղնիվ խոռք, Սիրան:

ՎԱՀԱԳ— Գնանք, Սիրան:

ՍԻՐԱՆ— Գնանք: (Քայլ ե անում դեպի նախասենյակ
տանող դուռը):

ՌՈՒԲԻԿ— Սպասիր, Սիրան: Ճշմարիտ եմ ասում:

ՍԻՐԱՆ— Յես խուլիզաններին հետ դործ չունենեմ:
(Շուռ ե գալիս դեպի վահագի կողմը):

Վահագը և Սիրանը գնում են դեպի
դուռը: Վահագը բաց ե անում դուռը դուրս
յեկնելու: Այն կողմից, հեմակի վրա ցատ-
կասելով, գալիս ե Շմոն, ֆարշ տալով իր
յետեվից Դարիգին և բշուրոյի յերկու
ամուսններին: Տեսնելով վահագին և Սիրա-
նին, բաց ե քողում նրանց ոտիքը:

ՇՄՈ— Ա՛, այդ դո՞ւք եք... Շատ լավ ե... Յես հենց

ձեզ եյի ուզում: Ո՞ր եք շտապում: Բարեհա-
ձեցեք մի փոքր սպասել: Սպասեք, ասում եմ,
այդպես չուտ ձեռքիցս աղատվողը չեք:
(Ներս Ե հրում նրանց և ներս Ե մտնում իմֆր-
կանչելով ընկերներին) Տղերք, դուռը պի՞նդ
ծածկեք, թե չե սրանք կթռչեն: Ասենք, միև-
նույն Ե (դառնալով նրանց), կրո՞նեմ, չեք
փախչի:

ԳՍՐԻԳ. — Շմո, թող նրանց, հետո: Արդեն ամեն ինչ
պարզ է:

ՇՄՈ. — Զե, թող իրենք իրենց բերանով ասեն բոլորի
ներկայութեամբ: (Դառնալով Ռուբիկին) Ի-
մացա յամեն ինչ իմացա: Այ, ես հերոսներն են,
սրանք, Պերճը և մեկ եւ Սերյոժան... Սրանք
են մատերիալ տվել քեզ վրա... Սրանք են
բոլոր ստերը հնարել թո մասին. իսկ մեր խե-
լոքներն եւ հալած յուզի տեղ են ընդունել:

Բեմի կողմից իջնում Ե Զալյանը:

ԶԱԼՅԱՆ. — Պատրաստ է: Բարեւ, ընկերներ: Վա՞,
Շմո, վե՞ր ես կացել: (Նկատելով Ռուբիկին)
Բարեւ, Ռուբիկ, այս ո՞ր ես, չես յերեւում:

ՇՄՈ. — Սպասիր, ընկեր Զալյան, այդ բոլորը
հետո: Հիմի դեռ ուրիշ գործ կա: (Դառնա-
լով վահագին և Սիրանին) Դե, այժմ ասեք,
այդ ի՞նչ նպատակով ե Ռուբիկը կոմյերիտ-
միութեան մեջ մտնում: (Դառնալով Սիրանին)
Դու նրանց հարեւան ես, ասա թե ինչպե՞ս
ե հայրը սովորեցրել նրան, ի՞նչ ե սովորեց-
րել... (Դառնալով բոլորին) Սա ի՞նչ բան է,
տղերք, դուք այդ ի՞նչպես եք քննել, ինչպե՞ս
չգիտեք, վոր Ռուբիկը հոր տանից հեռացել

Ե, վոր հայրը նրան քիչ եր մտնում ծեծի, վոր
նրան տանից դուրս ե արել: Ա՛յ, ես վտառս
հենց այդ որն ե կոտորվել: Ե, ինչե՞ր եք անում,
ընկերներ... Ասում եք խմե՞լ ե... խուլիդա-
նությո՞ւն ե արել... (Դառնալով Սիրանին)
Պատմիր, ինչպե՞ս ես խարել, ինչպե՞ս ես
Ռուբիկին տարել Պերճի բարեկամի տուն,
ինչպե՞ս խմացրել եք նրան ու հետո յել տա-
նից դուրս գցել փողոց: Դե պատմիր ե... սո-
խակ ու վարդ....

Ռուբիկը, վոր սկզբում տարակուսած Ե
ու գարմացած, հասկանում Ե կատարվածը և
անցիտակցաբար վտափ յե յիմում ու կար-
ծես դեռ չհավատալով իր լսածներին, մա-
յում Ե վահագին ու Սիրանին, վարմո՞ք ա-
մոքահար, կուչ եմ յեկել:

ՌՈՒԲԻԿ. — Ճի՞շտ է, Սիրան:

ՍԻՐԱՆ. — (Լացակումած) Յես մեղավոր չեմ... Յես
ինձ... Սրանք են... Վահագը և Պերճը...
Նրանք եյին ինձ սովորեցնում...

ՌՈՒԲԻԿ. — Իսկ յես ձեզ ինձ ընկեր եյի համարում...

ՇՄՈ. — (Հաղթական) Լսեցի՞ք, ընկերներ:

ԶԱԼՅԱՆ. — Արդեն հասկանալի յե: Սխալվել ենք,
ընկերներ... Նու, խնդիրը լուծված է: Նրանց
արարքը կքննենք վաղը, ընդհանուր ժողո-
վում: (Սիրանին և վահագին) Դուք գնացեք:
(Մտնելով Ե Ռուբիկին) Յես չեյի կասկածում
թո անկեղծութեան: Դե, ինչ յեղել է, յեղել է:
(Բռնում Ե նրա ձեռքը, ամուր քոքվում Ե):

Ռուբիկի գեմֆը պարզվում Ե, լայն ժպիտ
Ե փայլում դեմքին: Գարիգը և Շմոն պը-

տույտ-պտույտ եմ անում մրա չորս բոլոր-
քը: Շնոն իբ բունն ուրախությամբ արտա-
հայտում է հեմակի վրա թռչկոտալով:

ՌՈՒԻՐԻԿ. — Ընկերներ... (Նրա ձայնը իզլում է) ուրեմն յես... (Աչքերին փաշտուն են յերջանկության արցունքներ) Ուրեմն յես ձեզ հետ եմ...

Գլխիկ, — իհարկե, իհարկե, դու միշտ մեղ չես ես
լեղել:

Սիրանը և Վահագը աննկատելի դուրս
են գնում:

Բեմի կողմի դռնից ցած է թռչում Հայ-
կուշո:

ՀԱՅԿՈՒՇ.— Ընկերներ, սկսում ենք: Դասլիմն արդեն անհանդատառում է: (Տեսնելով Շմոյիմ) Ե՛ր, չորան, զե՛ր ես կապել հա՞մ:

ՀԱՐ — Իմ մտածին հետո:

ՉԱԼՅԱՆ.— Հայկուշ, Ռուբիկի մասին մենք սխալվել ենք:

ՀԱՅԿՈՒՇ. — (Տեսնելով Ռուբիկին) Բարե, Ռուբիկ:
Ի՞նչն էնք սխալվել: Հապա մասերիս՞յր...

ԳԱՐԻԳ.—Մատենի՞ք լը... Մատենի՞ք լը կեղծ և յեղեղ... Յեա արդե՞մ երի...

ՀԱՅԿՈՒՇ. — (Գաբրիելին) Յես ասում էյի ... Դու վա-
զինչ ել չեյիք ասում: Ասում եք, ուրեմն կե՞ղծ
ե: Ուրեմն սրիկայությո՞ւնն են արեւ... Նու, լավ:
Հարցը լուծված է: Յես առարկությունն չու-
նեմ: (Զեռքը պարզում է Ռուբիկին) Սխալվե՞լ
ենք: Սխալը հարկավոր է ուղղել: Թաթը տուր:
(Ռուբիկը պարզում է ձեռքը) Դե, զնացինք:
Սկսում ենք:

Հայկուշը դուրս ե գնում բեմի կողմի
դռնով :

Լարված և սպասողական դրուժյուն:

ՋԱՅԿՈՒՇԻ ԶԱՅՆԸ ԲԵՄԻ ՀՆՏԵՎԻՑ.— Ընկերներ, ծննդյան տոնի փոխարեն մեր կազմակերպած հակակրոնական յերեկույթը հայտարարում եմ բացված: Քրիստոսի լեզնդի մասին...

Շմոն անհանգիստ վազում է դեպի բեմ
տանող դուռը:

ՀԱՅԿՈՒՇԻ ՉԱՅՆԸ.— ... կղեկուցի...

Շմոն անգիտակցաբար բարձրացնում է հե-
նակը և անհամգիստ թափահարում է ողի-
մեջ :

ՀԱՅԿՈՒՇԻ ՀԱՅՆԸ.— ...կզեկուցի կոմյերիտական
Ռուբիկ Վարազյանը...

Ռուբիկը ցնցվում է, դեմքը փայլում է, վազում է դեպի դուռը: Շմռն ուրախությամբ խենթի պես բռնկոտտում է ու ծափ տալիս: Ոգնում է հուզված Ռուբիկին բարձրանալու արևդի վրայով դեպի բեմ:

ԳԼԻՐԻՔ. — Թուրքիկ, լավ հումի տուր: Սուրբ կույսին
չմոռանաս:

ՔՈՒԲԻԿ. — Ձեմ մոռանա, հանգիստ յեղիբ: Մահմեդին
 է, եմ խառնեյու: (Անցնում է բեմ):

ԳԱՐԻԳ. — (Նրա յետևիկից) Պառնիր, խառնիր: Մի լավ
դաս տուր նրանց, վոր զուր տեղը մարդկանց
միտք հաղաորեն:

ԲԵՄԻ յԵՍԵՎ ԺԱՓԱՏԻԱՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ :

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0372212

58418

9152 60 400.

АРШ. ТЕР-ОВНАНЯН

ПУТИ

ГИЗ СС РА 1932 ЭРИВАНЬ

891.542-2

3-44